БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

Building resilience, livelihoods and economy

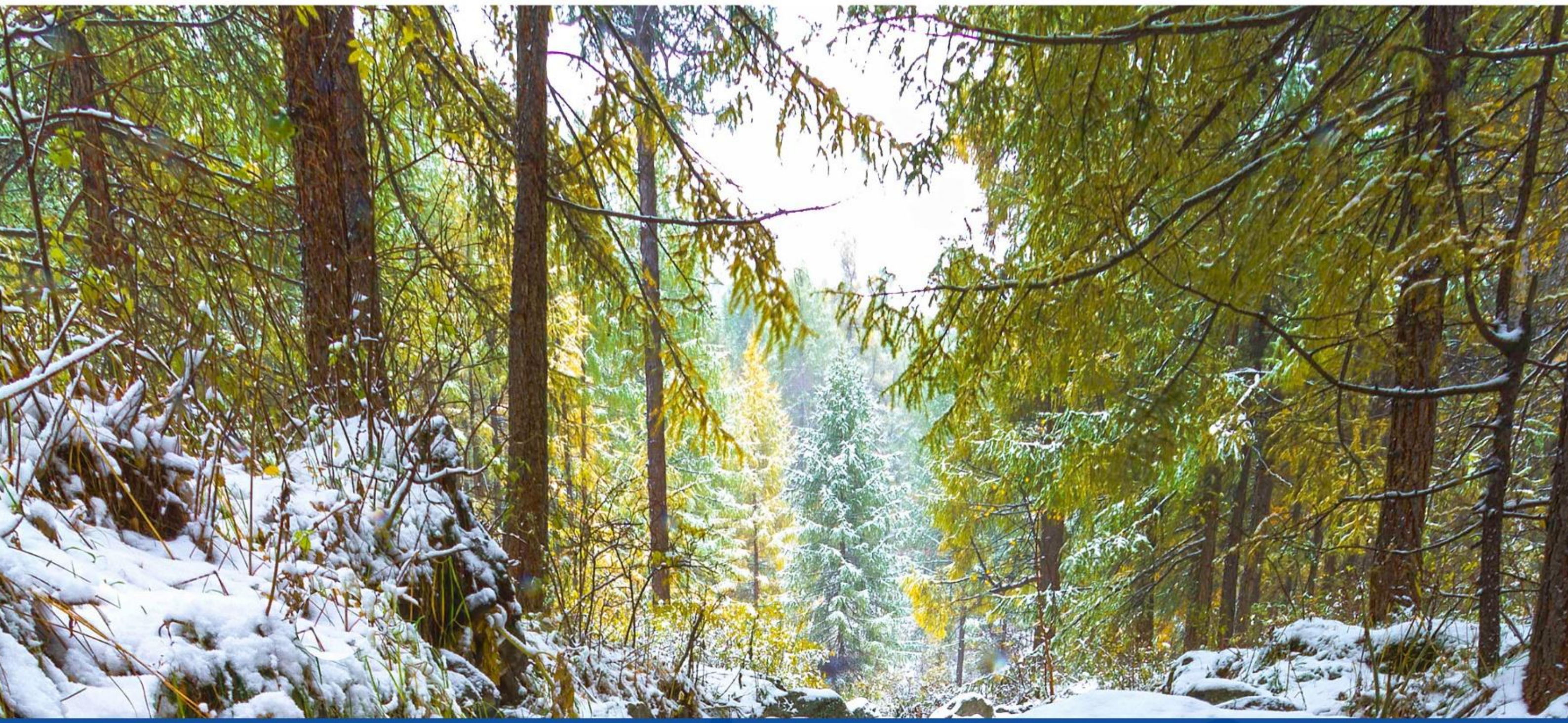

МОНГОЛ ОРНЫ REDD+-ИЙН СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛӨӨС СЭРГИЙЛЭХ МЭДЭЭЛЛИЙН СИСТЕМ: САНАЛ БОЛГОЖ БАЙГАА БҮТЭЦ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ГҮЙЦЭТГЭХ ҮҮРЭГ, ХАРИУЦЛАГА

2-р бүлэг: Хавсралт, уулзалт, семинаруудын тайлан

2018 оны 10 сар

Зохиогчид

Ж.Амармаа*, Д.Аннандэйл**, К.Хикс[ⱡ], Д.Энхжаргал, 2018. Монгол орны REDD+-ийн Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх мэдээллийн систем: санал болгож байгаа бүтэц зохион байгуулалт, гүйцэтгэх үүрэг, хариуцлага. 2018 оны 10 сар.

Тайланг ашиглах зөвшөөрөл

Уг тайлангийн эх сурвалжийг дурдсан тохиолдолд урьдчилж бичгээр зөвшөөрөл авахгүйгээр сургалтын болон арилжааны бус зориулалтаар олшруулан хэвлэж болно.

Тайланд зөвхөн зохиогчдын үзэл бодлыг тусгасан бөгөөд энэ нь Монгол орны UN-REDD хөтөлбөр болон хамтран ажилладаг байгууллагуудын байр суурийг илэрхийлээгүй болно.

Талархал

Уг баримт бичгийг боловсруулахад үнэтэй санал, зөвлөгөө өгсөн СНСЗ болон СНСМС-ийг боловсруулах техникийн ажлын хэсгийн гишүүд болон Монгол орны UN-REDD хөтөлбөрийн баг мөн техник, арга зүйн туслалцаа үзүүлсэн UN-REDD хөтөлбөрийн бүсийн болон олон улсын зөвлөхүүд, НҮБ-ын Байгаль орчин, дэлхийн байгаль хамгаалал, хяналтын төв (UNEP-WCMC)-д талархал илэрхийлье.

Холбоо барих

Энэхүү тайлан болон бусад холбогдох үйл ажиллагааны талаар нэмэлт мэдээлэл авах бол БОАЖЯ-ны Ойн бодлого зохицуулалтын газрын дарга Б.Оюунсанаатай *oyunsanaa@mne.gov.mn хаягаар холбоо барина уу*

* Үндэсний зөвлөх

** Олон улсын зөвлөх

ⱡ НҮБ-ын Байгаль орчин, дэлхийн байгаль хамгаалал, хяналтын төв (UNEP-WCMC)

Агуулга

Хавсралт 1: Канкуны зарчмууд 4

Хавсралт 2: Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмуудын мэдээллийн хэрэгцээ ба шалгуур үзүүлэлтүүдийн загвар 5

Хавсралт 3: СНСМС-ийн загварын талаарх зөвлөлдөх уулзалт 43

3.1. СНСМС-ийн загварын гол бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг боловсруулах семинар (2018 оны 3 сарын 25-27), Техникийн ажлын хэсгийн уулзалт (2018 оны 3 сарын 28) 43

3.2. Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх мэдээллийн систем (СНСМС)-ийн загварын бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг хэлэлцэх семинар (2018 он 6 сарын 19) 48

3.3. Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх мэдээллийн системийг ажиллуулахтай холбоотой шаардагдах зүйлсийн талаар хэлэлцэх уулзалт 5-6) 58

Товчилсон үгс

ГЗБГЗЗГ	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар
УАӨТХН	Уур амьсгалын өөрчлөлтийн төсөл хэрэгжүүлэх нэгж
ТБХ	Талуудын бага хурал
ИНБ	Иргэний нийгмийн байгууллага
УАӨГХАГ	Уур амьсгалын өөрчлөлт, гадаад хамтын ажиллагааны газар
ОБЗГ	Ойн бодлого зохицуулалтын газар
БОМТ	Байгаль орчны мэдээллийн төв
ОСХТ	Ойн судалгаа, хөгжлийн төв
ОСТ/ОЯХХСТ	Ойн суурь түвшин / Ойгоос ялгарах хүлэмжийн хийн суурь түвшин
ОН	Ойн нөхөрлөл
УАНС	Уур амьсгалын ногоон сан
ГБМ	Гомдол барагдуулах механизм
МБОИЗ	Монголын байгаль орчны иргэний зөвлөл
БОАЖЯ	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам
ХҮ	Хяналт, үнэлгээ
ОБЕГ	Онцгой байдлын ерөнхий газар
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо
БАХ	Бодлого, арга хэмжээ

БХЖ	Бодлого, хууль, журмууд
REDD+	Ойн хомсдол доройтлоос үүдэлтэй хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах, ойн нүүрстөрөгчийн шингээлтийг нэмэгдүүлэхэд байгаль хамгаалал, ойн тогтвортой менежментийн гүйцэтгэх үүрэг
REDD+ ҮХөт	REDD+ Үндэсний хөтөлбөр
ТХЗ	Тогтвортой хөгжлийн зорилтууд
СНСМС	Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх мэдээллийн систем
SOI/СНСЗХТ/	СНСЗ-ын хэрэгжилтийн тайлан
МХЕГ	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар
СНСЗ-СНСМС-ийн ТАХ	СНСЗ болон СНСМС-ийг боловсруулах техникийн ажлын хэсэг
UNEP-WCMC	НҮБ-ын Байгаль орчин, дэлхийн байгаль хамгаалал, хяналтын төв
НҮБ-ын УАӨСК	НҮБ-ын Уур амьсгалын өөрчлөлтийн суурь Конвенц
UN-REDD	Ойн хомсдол, доройтлоос үүдэлтэй хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулахад чиглэсэн НҮБ-ын хамтарсан санаачилга

Хавсралт 1: Канкуны зарчмууд

[REDD+] –ийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд дараах сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмуудыг дэмжиж, мөрдөх нь зүйтэй.

(a) Тухайн үйл ажиллагаа нь ойн үндэсний хөтөлбөр, холбогдох олон улсын гэрээ, хэлэлцээрүүдийн зорилгод хувь нэмэр оруулахуйц буюу эсвэл тэдгээрт нийцсэн байна;

(b) Хууль эрхзүй, бие даасан байдлыг харгалзан үзсэн ил тод, үр дүнтэй үндэсний ойн засаглалын бүтэцтэй байх;

(c) Олон улсын өмнө хүлээсэн үүрэг, үндэсний нөхцөл байдал, хууль тогтоомж, мөн НҮБ-ын Ерөнхий Ассемблейн баталсан Уугуул иргэдийн эрхийн тухай НҮБ-ын Тунхагийг харгалзан үзэж, уугуул иргэдийн болон орон нутгийн нөхөрлөлийн гишүүдийн мэдлэг, эрхийг хүндэтгэх;

(d) Оролцогч талууд, тухайлбал, нутгийн иргэд, орон нутгийн иргэдийн бүрэн бөгөөд үр дүнтэй оролцоог хангах;

(e) Тэдгээр үйл ажиллагаа нь байгалийн ой, биологийн олон янз байдлыг хамгаалах асуудалтай нийцсэн байх ба [REDD+] үйл ажиллагааг байгалийн ойг хувиргахад ашиглах бус харин байгалийн ой болон түүнийг экосистемийн үйлчилгээг хамгаалахад чиглэсэн урамшуулал бий болгох, мөн нийгэм, байгаль орчны бусад үр ашгийг сайжруулахад ашигладаг байх*;

(f) Үр дүн хувирах эрсдэлийг тооцох;

(g) Хүлэмжийн хийн ялгаралт өөр газар шилжих явдлыг бууруулах[1].

* Уугуул иргэдийн тухай НҮБ-ын Тунхаг, “Олон улсын эх дэлхийн өдөр”-ийн баримт бичигт уугуул иргэд, орон нутгийн иргэдийн тогтвортой амьжиргааны хэрэгцээ болон ихэнх улсад нутгийн уугуул иргэдийн амьжиргаа ойгоос хамааралтай байдаг талаар тусгасан байгааг харгалзан үзэх

[1] *НҮБУАӨСК-ийн Шийдвэр 1/CP.16, хавсралт 1-ийн 2 дахь хэсэг*

Хавсралт 2: Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмуудын мэдээллийн хэрэгцээ ба шалгуур үзүүлэлтүүдийн загвар

<table>
<tr><th colspan="3">Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх Зарчим А: Тухайн үйл ажиллагаа нь ойн үндэсний хөтөлбөр, холбогдох олон улсын гэрээ, хэлэлцээрүүдийн зорилгод хувь нэмэр оруулахуйц буюу эсвэл тэдгээрт нийцсэн байна</th></tr>
<tr><th>Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмыг үндэсний нөхцөлд элемент бүрээр тодорхойлсон нь</th><th>Мэдээллийн хэрэгцээ</th><th>Шалгуур үзүүлэлтийн агуулга, үндэслэл</th></tr>
<tr><td rowspan="2">A1. REDD+ Бодлого, арга хэмжээнүүд нь (БАХ) Байгаль орчныг хамгаалах талаар олон улсын хэмжээнд хүлээсэн үүрэг амлалтуудад нийцсэн, үндэсний хэмжээнд мөрдөж байгаа биологийн олон янз байдлыг хамгаалах бодлогод хувь нэмэр оруулна. Үүнд: РАМСАРЫН Конвенц, Ус хамгаалах үндэсний хөтөлбөр, Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах Конвенц, Биологийн олон янз байдлын үндэсний хөтөлбөр, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн үндэсний хөтөлбөр, НҮБ-ын Цөлжилттэй тэмцэх Конвенц, Цөлжилттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөр, Ойн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, хууль бус мод бэлтгэлтэй тэмцэх тухай Санкт Петрбургийн тунхаг</td><td>Тусгах:
A1.1 REDD+ Үндэсний хөтөлбөр нь байгаль орчны холбогдох конвенцууд болон хөтөлбөрүүдийн зорилго/ зорилтуудтай хэрхэн нийцэж мөн/эсвэл дэмжиж байгаа талаарх тайлбар</td><td>• Конвенц, хөтөлбөрийн жагсаалт, холбогдох зорилт/зорилгын хамт
• Конвенц, хөтөлбөрүүдтэй нийцэх БХЖ-ын заалтууд
• Холбогдох конвенц, хөтөлбөрүүд болон тэдгээрийн зорилт/зорилгод нийцүүлсэн байх талаар REDD+Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан заалт, текст
• Тодорхой конвенц, хөтөлбөрүүдийн зорилтыг биелүүлэхэд чиглэсэн холбогдох БАХ-нүүдийн тайлбар</td></tr>
<tr><td>Хэрэгжүүлэх:
A1.2 Тэдгээр конвенц, хөтөлбөрүүдийн зорилго, зорилтуудыг дэмжих чиглэлээр REDD+ Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд гарсан үр дүн.</td><td>• Тодорхой конвенц, хөтөлбөрүүдийн зорилго, зорилтуудтай холбоотойгоор REDD+ Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд гарсан үр дүн:
- Тусгай хамгаалалттай газар болон биологийн олон янз байдлыг хамгаалах чиглэлээр гарсан үр дүн
- Усны нөөц, намгархаг газартай холбоотой үр дүн
- Нөхөн сэргээлт, газрын доройтолтой холбоотой үр дүн</td></tr>
</table>

		- Ойн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангахтай холбоотой үр дүн
А2. REDD+-ийн БАХ-нүүд нь Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлого, Ойн тухай хууль, Ойн цэвэрлэгээ хөтөлбөр, Ногоон хөгжлийн бодлого болон үндэсний аюулгүй байдлын бодлогод нийцсэн байна.	**Тусгах:** А2.1. REDD+ Үндэсний хөтөлбөр нь үндэсний бодлого, хөтөлбөр, журмын холбогдох зорилго/ зорилттой хэрхэн нийцэж байгаа болон тэдгээрийг хэрхэн дэмжиж байгаа талаарх тайлбар.	• Тодорхойлсон БХЖ-ын жагсаалт холбогдох зорилт/зорилгын хамт • Үндэсний бодлого, хууль тогтоомжид нийцсэн байх талаарх БХЖ-ын заалтууд • Холбогдох БХЖ болон тэдгээрийн зорилт, зорилгод нийцсэн байх талаар REDD+Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан заалт, текст • Тодорхой конвенц, хөтөлбөрүүдийн зорилтыг биелүүлэхэд чиглэсэн холбогдох БАХ-нүүдийн тайлбар
	Хэрэгжүүлэх: А2.2. REDD+Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд тэдгээр бодлого, хөтөлбөр, журмын зорилго, зорилтуудыг дэмжих чиглэлээр гарсан үр дүн.	- Тодорхой конвенц, хөтөлбөрүүдийн зорилго, зорилтуудтай холбоотойгоор REDD+ Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд гарсан үр дүн Ойн бүрхэвч болон чанартай холбоотой үр дүн - Ногоон ажлын байртай холбоотой үр дүн - Ойн цэвэрлэгээ хөтөлбөртэй холбоотой үр дүн
А3. REDD+-ийн БАХ-нүүд нь МУ-ын Засгийн газраас ядуурлыг бууруулах, тогтвортой хөгжлийн дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа “Ядуурлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр”, “Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн хэтийн төлөв 2030” болон,	**Тусгах:** А3.1 REDD+Үндэсний хөтөлбөр нь холбогдох хөтөлбөр, бодлогуудын зорилго, зорилттой хэрхэн нийцэж байгаа эсвэл дэмжиж байгаа талаарх тайлбар	• БХЖ-ын жагсаалт, холбогдох зорилт/зорилгын хамт • Үндэсний бодлогуудад нийцүүлсэн байх талаарх холбогдох БХЖ-ын заалтууд • Холбогдох конвенц, хөтөлбөрүүд болон тэдгээрийн зорилт/зорилгод

олон улсын тогтвортой хөгжлийн зорилтуудад нийцсэн байна.		нийцсэн байх талаар REDD+Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан заалт, текст
	Хэрэгжүүлэх: А3.2 REDD+ Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд эдгээр бодлого, хөтөлбөрийн зорилго, зорилтуудыг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаанаас гарсан үр дүн	• Тодорхой конвенц, хөтөлбөрүүдийн зорилго, зорилтуудтай холбоотойгоор REDD+ Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд гарсан үр дүнБусад үзүүлэлттэй зарим талаар давхцана. Жишээ нь: - Ойн бүрхэвч болон чанартай холбоотой үр дүн - Биологийн олон янз байдалтай холбоотой үр дүн - Ногоон ажлын байртай холбоотой үр дүн - Нийгэм эдийн засагтай холбоотой үр дүн
А4. REDD+-ийн БАХ-нүүд нь Монгол Улсын зүгээс уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах чиглэлээр олон улсын өмнө хүлээсэн үүрэг амлалт, хэрэгжүүлж байгаа бодлого, хөтөлбөрүүд болох Уур амьсгалын өөрчлөлтийн үндэсний хөтөлбөр, НҮБУАӨСК-ийг хэрэгжүүлэхэд оруулах Үндэсний хувь нэмэрт тусгагдсан холбогдох зорилго/ зорилттой нийцсэн байна.	**Тусгах:** А4.1 REDD+Үндэсний хөтөлбөр нь уур амьсгалын өөрчлөлтийн конвенц, хөтөлбөрүүдийн холбогдох зорилго, зорилттой хэрхэн нийцэж байгаа эсвэл дэмжиж байгааг тайлбарлах.	• Тодорхойлсон БХЖ-ын жагсаалт холбогдох зорилт/зорилгын хамт • Үндэсний бодлогуудад нийцсэн байх талаарх холбогдох БХЖ-ын заалтууд • Холбогдох конвенц, хөтөлбөрүүд болон тэдгээрийн зорилт/зорилгод нийцсэн байх талаар REDD+Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан заалт, текст • Тодорхой конвенц, хөтөлбөрүүдийн зорилтыг биелүүлэхэд чиглэсэн холбогдох БАХ-нүүдийн тайлбар
	Хэрэгжүүлэх: А4.2 REDD+ Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд эдгээр конвенц, хөтөлбөрийн зорилго, зорилтуудыг	• REDD+Үндэсний хөтөлбөрт мониторинг хийх явцад дараах болон бусад мэдээллийг олж авна.

	дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаанаас гарсан үр дүн	Бусад үзүүлэлттэй зарим талаар давхацна. Жишээ нь: - Ойн бүрхэвч болон чанартай холбоотой үр дүн - Хүлэмжийн хийн ялгаралттай холбоотой үр дүн (ҮОМС/НҮБУАӨСК-д 2 жилд нэг удаа илгээдэг тайлан) - Эрчим хүчний БХЖ-тай холбоотой үр дүн Уур амьсгалын өөрчлөлтийг даван туулах чадавхтай холбоотой үр дүн.
А5. REDD+ БАХ-нүүд нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Хүний эрхийн түгээмэл тунхаг, Хүний эрхийн үндэсний комиссын тухай хууль, Хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай Конвенц болон Төрөөс хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар баримтлах бодлого зэрэг хүний эрх, иргэдийн амьжиргааг дэмжих талаар хүлээсэн үүрэг амлалт, бодлогод нийцсэн байна.	**Тусгах:** А5.1 REDD+Үндэсний хөтөлбөр нь холбогдох бодлого, хууль, журамд тусгагдсан хүний эрх болон хүн амын амьжиргааны талаарх заалтуудтай хэрхэн нийцэж байгаа болон тэдгээрийг хэрхэн дэмжиж байгаа талаарх тайлбар	• Тодорхойлсон БХЖ-ын жагсаалт холбогдох зорилт/зорилгын хамт • Үндэсний бодлогуудад нийцсэн байх талаарх холбогдох БХЖ-ын заалтууд • Холбогдох конвенц, хөтөлбөрүүд болон тэдгээрийн зорилт/зорилгод нийцсэн байх талаар REDD+Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан заалт, текст • Тодорхой конвенц, хөтөлбөрүүдийн зорилтыг биелүүлэхэд чиглэсэн холбогдох БАХ-нүүдийн тайлбар
	Хэрэгжүүлэх: А5.2 REDD+ Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд эдгээр бодлого, хөтөлбөрүүдийн холбогдох заалтуудыг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны үр дүн	• REDD+Үндэсний хөтөлбөрт мониторинг хийх явцад дараах болон бусад мэдээллийг олж авна. Бусад үзүүлэлттэй зарим талаар давхцана. Жишээ нь: - Амьжиргаа, үр ашиг хуваарилахтай холбоотой үр дүн

		- Ногоон ажлын байртай холбоотой үр дүн - Хууль эрх зүйн болон /ГБМ/ гомдол барагдуулах үйлчилгээг хүртээмжтэй байлгахтай холбоотой үр дүн (СНСЗ С-г харна уу).
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх Зарчим B: Хууль эрхзүй, бие даасан байдлыг харгалзан үзсэн ил тод, үр дүнтэй үндэсний ойн засаглалын бүтэцтэй байх		
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмыг үндэсний нөхцөлд элемент бүрээр тодорхойлсон нь	**Мэдээллийн хэрэгцээ**	**Шалгуур үзүүлэлтийн агуулга, үндэслэл**
B1. REDD+ БАХ-нүүдийг холбогдох БХЖ-ийн заалтуудад нийцүүлж хэрэгжүүлж, хяналт тавина. REDD+Үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг жилд нэг удаа талуудын оролцоотойгоор хянана.	**Тусгах:** B1.1. REDD+-ийг хэрэгжүүлэх хүрээ нь холбогдох БХЖ-тай хэрхэн нийцэж буй талаарх тайлбар B1.2. REDD+ Үндэсний хөтөлбөрийг үнэлэх талаарх заалтуудын тайлбар	• REDD+-ийг хэрэгжүүлэх арга зам, хүрээний талаар REDD+Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан заалт, текст • Хяналт шалгалт хийх хугацаа, аргачлалын талаар REDD+Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан заалт, текст
	Хэрэгжүүлэх: B1.3. REDD+-ийн хэрэгжилттэй холбоотой аливаа санал гомдлыг барагдуулах чиглэлээр гарсан үр дүн (D4 үз) B1.4. REDD+ Үндэсний хөтөлбөрт тогтмол хугацаанд хийж байсан үнэлгээний үр дүн	• Гомдол барагдуулахтай холбоотой үр дүнг (гомдол барагдуулах талаарх холбогдох үзүүлэлтүүдийг (D4) харна уу. • Хяналт шалгалтын үр дүн, үүнд хяналт, шалгалт хийсэн үйл явц, хугацаа, оролцогчдын тоо болон шаардлагатай бол үр дүнгийн хураангуйг багтаана
B2. REDD+-ийн БАХ-нүүдийг боловсруулж, хэрэгжүүлэхдээ шаардлагатай боловсон хүчин, техникийн нөөцийг хуваарилж, Ойн	**Тусгах:** B2.1. Холбогдох агентлагуудад REDD+-ийг хэрэгжүүлэхэд нь зориулан хуваарилсан	• Санхүүжилт/боловсон хүчний талаар REDD+ Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан холбогдох текст (болон/эсвэл Ойн тухай хууль,

тухай хуулийн хүрээнд боловсруулсан ойн тогтвортой менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой институцийн болон техникийн чадавхыг бэхжүүлэх үйл ажиллагааг багтаасан байна.	санхүүжилт болон бусад нөөцийн (боловсон хүчин, технологи, сургалт г.м.) талаарх мэдээлэл. B2.2. Ойн менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх институцийн болон техникийн чадавхын бий болгоход чиглэсэн БАХ-нүүдийн талаарх мэдээлэл.	Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлогод нөөц/боловсон хүчний талаар авч үзсэн холбогдох заалтууд) REDD+ болон Ойн менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх институцийн болон техникийн чадавхийг бий болгоход чиглэсэн БАХ-нүүдийн талаарх тайлбар
	Хэрэгжүүлэх: B2.3. REDD+-ийн зориулалтаар холбогдох агентлагуудад олгосон санхүүжилт болон зарцуулалтын талаарх мэдээлэл. **Хэрэгжүүлэх:** B2.3. ОТМ-ийн төлөвлөгөөнүүдийг хэрэгжүүлэх болон шинээр боловсруулах, үүнд байгууллагын бүтцийг бий болгох, техникийн чадавх бэхжүүлэх чиглэлээр хэрэгжүүлсэн БАХ-нүүдээс гарах үр дүн	• Ойн аж ахуйн үйл ажиллагаа болон REDD+-ийг хэрэгжүүлэхэд зориулж хуваарилсан, зарцуулсан санхүүжилтийн хэмжээ (жишээ нь шилэн данснаас эсвэл REDD+Үндэсний хөтөлбөрийн мониторинг/хяналтаас мэдээлэл бүрдүүлэх г.м) • Ойн аж ахуйн үйл ажиллагаа болон REDD+-ийг хэрэгжүүлэхэд оролцох агентлагуудын ажилтны тоо • REDD+Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд явуулсан сургалт, чадавх бэхжүүлэх арга хэмжээний тоо, жишээ нь: - Чадавх бэхжүүлэх арга хэмжээний тоо - Оролцогчдын тоо - Сургалт, чадавх бэхжүүлэх арга хэмжээнд хамрагдсан ойн ангийн тоо. • Ойн менежментийн төлөвлөгөөтэй холбоотой үр дүн, жишээ нь:

		- шинээр боловсруулсан буюу эсвэл батлагдсан төлөвлөгөөний тоо, ойн нөхөрлөлүүдийг менежментийн төлөвлөгөөтэй болгоход дэмжлэг үзүүлж байгаа ойн ангиудын тоо - төлөвлөгөөг боловсруулах болон хэрэгжүүлэхэд зориулж хуваарилсан нөөц, хөрөнгө - Ойн менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх чадавхыг бэхжүүлэх үйл ажиллагаа) - .
B3. REDD+-ийн БАХ-нүүд нь зөрчил, авлигын эрсдэлийг бууруулах, мөн ил тод байдал, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх асуудлыг хариуцсан талуудын үүрэг, хариуцлагыг холбогдох БХЖ (Монгол Улсын Авлигатай тэмцэх хууль, Төсвийн болон орон нутгийн өмч хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль)-уудад заасны дагуу тодорхойлж, тэдгээр хууль, тогтоомжийг мөрдөнө.	**Тусгах:** B3.1. Үндэсний REDD+ хөтөлбөрт голлон оролцогч талуудын үүрэг хариуцлагыг хэрхэн тусгасныг тайлбарлах B3.2. БХЖ-уудын холбогдох зүйл, заалтууд, тэдгээрийг REDD+Үндэсний хөтөлбөр, REDD+ -ийн үйл ажиллагааг боловсруулахад хэрхэн тусгасан талаарх тайлбар	• Үндэсний REDD+ хөтөлбөрт оролцогч талуудын үүрэг хариуцлагыг тусгасан аливаа текст • БХЖ-ын холбогдох заалтуудыг тайлбарлах (үүний дотор Авлигын эсрэг хууль ба ТБОНӨХБАҮХАТХ) • Дээрх зүйл, заалтуудыг ойн аж ахуйн болон REDD+-ийн үйл ажиллагаанд хэрхэн тусгасан талаарх тайлбар (жишээ нь тендерийн үйл ажиллагаа/ашиг хүртэгчдийг сонгох журам, ГБМ г.м.)
	Хэрэгжүүлэх: B3.3. Дээр тодорхойлсон холбогдох зүйл, заалтуудыг биелүүлэх чиглэлээр REDD+-ийн БАХ болон үйл ажиллагааны хүрээнд хэрэгжүүлсэн ажлын үр дүн	• Холбогдох арга хэмжээ, журмын хэрэгжилтийн үр дүн (жишээ нь авилгатай холбоотой гомдлыг хэрхэн барагдуулсан г.м) (D4-тэй давхцаж болно) • БОАЖЯ-ны БХЖ-ын хэрэгжилтийн жилийн эцсийн тайлангаас холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дүнгийн мэдээллийг авна (баталгаажуулах

		шаардлагатай – энэ мэдээлэл бэлэн эсэхээс шалтгаална) • Авлигын талаарх үндэсний хэмжээний тайлан (ҮХС-ноос гаргадаг авлигын талаарх ТХЗ-уудын шалгуур үзүүлэлтүүдийн мэдээ)
B4. REDD+ БАХ-нүүдийг боловсруулж хэрэгжүүлэхдээ ил тод, үр дүнтэй ойн сайн засаглалыг дэмжихэд чиглэсэн үндэсний болон орон нутгийн хэмжээнд хэрэгжиж байгаа бодлого, зохицуулалтууд, холбогдох хэрэгжүүлэгч байгууллагууд салбар хоорондын уялдаа холбоог хангасан байна.	**Тусгах:** B4.1. REDD+ -ийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой салбар хоорондын уялдаа, хамтын ажиллагааг хангахад чиглэгдсэн холбогдох зүйл, заалт, бүтцийн талаарх мэдээлэл. B4.2. REDD+ -ийг хэрэгжүүлхэд оролцох өөр өөр салбарын төлөөлөл болох агентлаг, талуудын оролцоог хангахад чиглэлээр REDD+ Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан механизмуудын талаарх тайлбар.	• Салбар хоорондын бодлогын уялдаа холбоог хангахад чиглэсэн, REDD+Үндэсний хөтөлбөртэй хамааралтай холбогдох БХЖ-ын заалтуудын тайлбар (бодлого, хөтөлбөр боловсруулах журам, ҮХГ-ын үүрэг г.м.) • Улс, орон нутгийн хэмжээний REDD+ -д хамааралтай салбар хоорондын бодлогын уялдаа холбоог хангахад чиглэсэн, механизмуудын(жишээ нь ажлын хэсэг, ажлын бүлэг, Үндэсний зорилтот хувь нэмрийг хэрэгжүүлэх /NDC/ платформ гэх мэт) тайлбар
	Хэрэгжүүлэх: B4.3. REDD+-ийн салбар хоорондын зохицуулалтыг дэмжих хуулийн заалт бусад механизмын хүрээнд гарах үр дүн	• Тодорхой хууль тогтоомжийн заалт, тогтолцоо, механизмын үр дүн (жишээ нь Үндэсний зорилтот хувь нэмрийг хэрэгжүүлэх /NDC/ платформд REDD+ -ийн гүйцэтгэх үүрэг, ажлын хэсэг, ажлын бүлгийн хурал болон гишүүнчлэл, салбар дундын хамтын ажиллагааны үр дүн)
B5. REDD+ БАХ-нүүдийг боловсруулж хэрэгжүүлэхдээ жендерийн тэгш байдлыг хөхиүлэн дэмжиж,	**Тусгах:** B5.1. Жендерийн талаарх БХЖ-ын холбогдох заалтууд ба Үндэсний REDD+ хөтөлбөр жендерийн	• Жендерийн тэгш байдлын талаарх холбогдох заалтуудын тайлбар (Жендерийн тэгш байдлын тухай

Жендерийн тэгш байдлыг дэмжих тухай хуулийн шаардлагыг хангасан байна.	тэгш байдлыг хэрхэн дэмжиж байгаа тухай мэдээлэл.	хууль болон жендер ба байгаль орчны стратеги г.м.) • Жендерийн тэгш байдлыг дэмжих чиглэлээр REDD+ Үндэсний хөтөлбөрт тусгасан холбогдох заалт, механизмуудын талаарх тайлбар (нийгмийн оролцооны судалгаа, үр ашиг болон эрсдэлийн үнэлгээ, талуудын оролцооны гарын авлага)
	Хэрэгжүүлэх: B5.2. Аймаг, улсын хэмжээнд тэр дундаа ойн аж ахуйн болон орон нутгийн хөгжлийн салбарт жендерийн тэгш байдлыг хангах, чиглэлээр гарсан үр дүнгийн тухай мэдээлэл B.5.3. REDD+-ийн БАХ-нүүдийг хэрэгжүүлэх явцад жендерийн тэгш байдал, ялангуяа үр ашгийн хуваарилалт, оролцоо, ажил эрхлэлт, газар болон ой ашиглах эрх зэргийг хангах үүднээс авсан арга хэмжээнүүдийн үр дүнгийн тухай мэдээлэл.	• Улсын хэмжээнд болон REDD+-ийн арга хэмжээнд хамрагдсан аймгуудын ойн салбар, орон нутгийн хөгжилтэй холбоотой жендерийн гол статистик үзүүлэлт (ҮСХ-ны статистик, ойн нөхөрлөл дэх эмэгтэйчүүдийн оролцоо г.м) • REDD+-ийн хүрээнд тодорхойлсон жендэрийн тэгш байдлыг хангах механизмуудын хэрэгжилтээс гарсан үр дүн (жишээ нь оролцогч талуудыг хамруулах талаарх сургалтууд, үр ашиг хүртэгчдийн мэдээлэл, үр ашгийн хуваарилалт г.м. бусад үзүүлэлттэй давхцаж болно)
B6. REDD+ БАХ-нүүдийг Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийн холбогдох зүйл, заалтуудтай нийцүүлэн боловсруулж, хэрэгжүүлэх ба БАХ-нүүдийн талаарх мэдээлэл ил тод, хүртээмжтэй байх бөгөөд холбогдох талуудад мэдээллийг тохирох аргаар хүргэнэ.	**Тусгах:** B6.1. Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхтэй холбоотой зүйл, заалтууд болон Үндэсний REDD+ хөтөлбөрт тэдгээрийг хэрхэн дэмжсэн болохыг тодорхойлох.	• Мэдээллийн ил тод байдал болон мэдээлэл авах эрхтэй хамааралтай холбогдох заалтуудыг тайлбарлах (Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хууль, Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах нийтлэг журам, Захиргааны ерөнхий хууль г.м.) • REDD+Үндэсний хөтөлбөрт тусгагдсан мэдээллийн ил тод

		байдал, мэдээлэл авах эрхийг хангах талаарх холбогдох заалтууд болон механизмуудыг тайлбарлах (харилцаа холбооны стратеги, оролцогч талуудыг хамруулах гарын авлага, ашиглаж буй харилцаа холбооны арга хэрэгсэл г.м.)
	Хэрэгжүүлэх: B6.2. REDD+-ийн хэрэгжилтийн хүрээнд мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийг хангах чиглэлээр гарсан үр дүн	• Холбогдох аймгууд болон эсвэл улсын түвшинд мэдээллийн ил тод байдал болон мэдээлэл авах эрхийг хангах чиглэлээр хэрэгжүүлсэн ажлын тоо, жишээ нь: - БОАЖЯ-нд ирсэн мэдээлэл авах өргөдөл, хүсэлт, болон тэдгээрийг шийдвэрлэсэн тухай хариу мэдээлэл) (баталгаажуулах шаардлагатай – энэ мэдээллийг авч болох эсэх нь тодорхой бус, - ҮСХ-ноос гаргадаг, ТХЗ-уудын мэдээллийн хүртээмжтэй холбоотой шалгуур үзүүлэлтүүд REDD+-ийн талаарх мэдээллийг түгээхээр төлөвлөсөн механизмын үр дүн (вэбсайтын статистик, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр гарсан мэдээ мэдээлэл, оролцогч талуудыг хамарсан үйл ажиллагаа г.м.)
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх Зарчим C: Олон улсын өмнө хүлээсэн үүрэг, үндэсний нөхцөл байдал, хууль тогтоомж, мөн НҮБ-ийн Ерөнхий Ассамблейн баталсан Уугуул иргэдийн эрхийн тухай НҮБ-ийн Тунхагийг харгалзан үзэж, уугуул иргэдийн болон орон нутгийн нөхөрлөлийн гишүүдийн мэдлэг, эрхийг хүндэтгэх		
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмыг үндэсний нөхцөлд элемент бүрээр тодорхойлсон нь	**Мэдээллийн хэрэгцээ**	**Шалгуур үзүүлэлтийн агуулга, үндэслэл**

C1. REDD+ арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэхдээ нутгийн иргэд болон угсаатны цөөнх гэдгийг холбогдох БХЖ-д зааснаар тодорхойлж авч үзэх ба байгалийн нөөцийг бие даан захирах эрхийг хамруулж ойлгоно.	**Тусгах:** C1.1. Холбогдох БХЖ-уудад (....) уугуул иргэд, оршин суугчид, үндэстний цөөнхийг хэрхэн тодорхойлсон болон тэдгээрийг REDD+Үндэсний хөтөлбөр болон/эсвэл REDD+ арга хэмжээний хүрээнд хэрхэн тусгасан тухай мэдээлэл. C1.2 Байгалийн нөөцийг бие даан захирах зарчмын тодорхойлолт, үүнийг REDD+Үндэсний хөтөлбөр болон REDD+ арга хэмжээний хүрээнд хэрхэн тусгасан талаарх тайлбар	• Холбогдох БХЖ-уудад заасан уугуул иргэд, орон нутгийн иргэд, үндэстний цөөнхийн тодорхойлолтууд (ямар БХЖ вэ?) • Нөөцийг бие дааж захирах зарчмын талаар санал нэгдсэн тодорхойлолт (нэмж зөвшилцөх шаардлагатай байж болно) • Дээрх тодорхойлолтууд нь REDD+ Үндэсний хөтөлбөр болон эсвэл REDD+-тэй холбоотой тодорхой үйл ажиллагааны хүрээнд хэрхэн тусгагдсан талаарх тайлбар (талуудын оролцоог хангах гарын авлага г.м.)
	Хэрэгжүүлэх: C1.3. Үндэстний цөөнхийн тодорхойлолт, байгалийн нөөцийг бие даан захирах зарчмыг REDD+ийн үйл ажиллагаанд хэрхэн ашиглаж байгаа талаарх мэдээлэл	• REDD+-ийг хэрэгжүүлж байгаа орон нутаг дахь үндэстний цөөнхтэй холбоотой статистик, тодорхойлолт, цөөнхийг хэрхэн тодорхойлж, оролцуулж байгаа талаарх мэдээлэл • Нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагууд REDD+-ийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх үйл явцад хэрхэн оролцож (Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал дээр БАХ-нүүд болон ойн менежментийн төлөвлөгөөний талаар хэлэлцэх г.м) байгаа талаарх тайлбар
C2. REDD+ БАХ-нүүд нь нүүрстөрөгчийг бууруулснаас ирэх үр өгөөж болон экосистемийн үйлчилгээг сайжруулсантай холбоотой үр ашгийг зохих ёсоор, тэгш хүртээх зарчмаар хэрэгжиж, REDD+-ийн тогтвортой	**Тусгах:** C2.1. Үр ашиг, урамшуулал болон экосистемийн үйлчилгээг ашиглах эрхтэй холбоотой БХЖ-уудын тухай мэдээлэл	• Урамшуулал олгох, үр ашиг болон экосистемийн үйлчилгээг хүртэх зэрэгтэй холбогдолтой БХЖ-уудын заалтуудын тодорхойлолт (байгалийн баялаг ашиглагч бүлгүүд ба хураамж, хууль бус мод

байдлыг хангахад чиглэнэ. REDD+ БАХ-нүүдийн хүрээнд урамшуулах, үр ашгийг хуваарилахад одоогийн хэрэгжиж байгаа журам, бүтцийг (нөхөрлөл, орон нутгийг хөгжүүлэх сан г.м) ашиглана.	C2.2. REDD+-ийн хүрээнд бий болох урамшуулал, үр ашиг хуваарилах арга барил, механизм болон тэдгээр нь одоогийн системтэй хэрхэн холбогдож байгаа тухай мэдээлэл	бэлтгэлийг мэдээлсний урамшуулал г.м.) • REDD+ Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд үр ашиг хуваарилах, урамшуулал олгох арга барил, механизм болон тэдгээр нь одоогийн системд хэрхэн холбогдож байгаа талаарх тайлбар(жишээ нь ойн нөхөрлөл, орон нутгийг хөгжүүлэх сан г.м.)
	Хэрэгжүүлэх: C2.3. REDD+-ийн хүрээнд үр ашиг ба урамшуулал хуваарилсан үр дүн, нотолгоо	• Үр ашиг хүртээх, урамшуулал олгохтой холбоотой үр дүн: - Ашиглагдаж буй арга хэрэгсэл, механизм, хэрхэн ашиглаж байгаа талаар - Ангилал (мөнгөн болон мөнгөн бус – СНСЗ Е-тай давхцаж болно) - Нийт үр ашиг хүртэгчдийн тоо (аймаг, жендер, болон улс аймгийн хэмжээнд г.м) - Нийт хэмжээ (хэрэв холбоотой бол улс болон аймгийн хэмжээнд) - Үр ашиг, урамшуулал хүртээх, хуваарилах үйл явцын хэрэгжилтэд үнэлгээ хийсэн талаарх мэдээлэл
C3. REDD+ арга хэмжээнүүдийг боловсруулах, хэрэгжүүлэхдээ оролцогч талуудын газар болон байгалийн нөөц ашиглах эрхийг нь зохицуулсан БХЖ-уудтай нийцүүлнэ. Мөн REDD+-ийн БАХ-нүүд нь Газрын	**Тусгах:** C3.1. REDD+ арга хэмжээний хүрээнд холбогдолтой, газар, газар нутаг болон байгалийн	• Газар, газар нутаг болон байгалийн нөөц ашиглах эрхийг тусгасан холбогдох БХЖ-уудын зүйлт, заалтууд (Газрын тухай хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Ойн тухай хууль, Тусгай

тухай хуулиар зохицуулагдах харилцааг илүү ойлгомжтой бөгөөд тодорхой болгож өгсөн байна.	нөөц ашиглах эрхийг зохицуулсан холбогдох БХЖ-ын тухай мэдээлэл С.3.2. REDD+ Үндэсний хөтөлбөр, REDD+-ийн БАХ-нүүд нь Газрын тухай хуульд заасан газрын харилцааг сайжруулан, тодорхой арга хэмжээг хэрхэн дэмжиж буй талаарх мэдээлэл.	хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль г.м.). Газрын харилцааны тухай тусгайлан дурдана. • Газар, газар нутаг болон байгалийн нөөц ашиглах эрхийг дэмжсэн, мөн газрын харилцааг тодруулсан үйл ажиллагаа болон тусгай БХЖ-уудын талаарх тайлбар (жишээ нь орон нутгийн байгалийн нөөц ашиглахтай холбоотой үр ашиг ба эрсдэлийн үнэлгээ, шаардлагатай арга хэмжээ, урьдчилан зөвшилцөх, мэдээлэх шаардлага, БАХ-нүүд г.м.)
	Хэрэгжүүлэх: С3.3. REDD+ -тэй холбоотойгоор газар, газар нутаг болон байгалийн нөөц ашиглах эрхийг хангах чиглэлээр гарсан үр дүн С.3.4. Газрын харилцааг сайжруулан, тодорхой болгох үйл ажиллагааг дэмжсэн(тусгай БАХ-нүүдийн) арга хэмжээнүүдийн хүрээнд гарсан үр дүн	• Иргэдийн газар, ой болон байгалийн нөөц эзэмших, ашиглах эрхтэй холбогдолтой улс болон аймгийн хэмжээний тоо баримт, статистик мэдээ. Жишээ нь: - Ойн нөхөрлөл болон бусад нөөц ашиглагч бүлгийн тоо - Байгалийн нөөц ашиглах зөвшөөрлийн тоо, үнэлгээ (түлээний мод, ойн дагалт баялаг) - Газар эзэмших, өмчлөх эрхтэй холбоотой тоо. • Дээр дурдсан газар, ой болон байгалийн нөөц эзэмших эрхийг хангахтай холбоотой тодорхой үйл ажиллагаа, БАХ-ний үр дүн. Жишээ нь: - Зохион байгуулсан уулзалт зөвлөгөөний тоо

		- Газар, ойн эрхийн талаарх ГБМ-ын үр дүн (D4-тэй давхацна) - Ойн нөхөрлөлүүдийн дунд ойн баялаг ашиглах боломжийг сайжруулах талаарх дэмжлэг - Газар ашиглалтын төлөвлөлтийг оролцооны аргад тулгуурлаж хийсэн байдал - Тодорхойлсон үр ашиг ба эрсдэлтэй холбоотой үр дүн болон үр ашгийг сайжруулах, эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээ
C4. REDD+ БАХ-нүүдийг нутгийн иргэд эсвэл үндэстний цөөнхийн эзэмшлийн уламжлалт мэдлэг, өв соёл болон оюуны мэдлэг, хөрөнгийг хамгаалах буюу дэмжихэд чиглэсэн холбогдох БХЖ-уудын (Газрын тухай хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль) зүйл, заалтуудтай нийцүүлэн боловсруулж, хэрэгжүүлнэ. Нутгийн иргэдийн эзэмшлийн соёлын биет өвийг төр, шашны болон олон нийтийн байгууллагаас тогтоосон нөхцөлийн дагуу хамгаална.	**Тусгах:** C4.1. Нутгийн иргэд болон эсвэл үндэсний цөөнхийн уламжлалт мэдлэг, соёлын өв ба оюуны өмчийг дэлгэрүүлэх болон эсвэл хамгаалах зохицуулалт бүхий БХЖ-уудын талаарх тайлбар C.4.2. Нутгийн иргэд болон эсвэл үндэсний цөөнхийн уламжлалт мэдлэг, соёлын өв ба оюуны өмчийг хамгаалах болон эсвэл дэлгэрүүлэхтэй холбоотой заалтуудыг REDD+Үндэсний хөтөлбөр болон эсвэл REDD+ арга хэмжээний хүрээнд хэрхэн тусгасан талаарх мэдээлэл.	• Нутгийн иргэд эсвэл үндэстний цөөнхийн уламжлалт мэдлэг, соёлын өв болон оюуны өмчийг түгээх болон хамгаалах зохицуулалт бүхий холбогдох БХЖ-уудын талаарх тайлбар (жишээ нь Газрын тухай хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль, Үр ашиг тэгш, хүртээмжтэй хуваарилах талаар БОЯБҮСҮАТ). • Нутгийн иргэд эсвэл үндэстний цөөнхийн уламжлалт мэдлэг, соёлын өв болон оюуны мэдлэг, өмчийг хамгаалахыг дэмжсэн аливаа үйл ажиллагаа ба тодорхой БХЖ-ууд (жишээ нь үр ашиг ба эрсдэлийн үнэлгээ, эрсдэлийг бууруулах, үр ашгийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой арга

		хэмжээ, урьдчилан мэдээлж, зөвшилцөх болон зөвлөлдөх шаардлага, ойн дагалт баялаг, аялал жуулчлалтай холбогдолтой БАХ г.м.)
	Хэрэгжүүлэх: C.4.3. REDD+-ийн хүрээнд нутгийн иргэд болон эсвэл үндэсний цөөнхийн уламжлалт мэдлэг, соёлын өв болон оюуны өмчийг хамгаалах болон дэлгэрүүлэх чиглэлээр хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний үр дүн. C.4.4. Нутгийн иргэд болон эсвэл үндэсний цөөнхийн уламжлалт мэдлэг, соёлын өв, оюуны өмчийг хамгаалах, дэмжихэд чиглэсэн үйл ажиллагаа болон холбогдох БАХ-нүүдийн үр дүн	• Улс аймгийн хэмжээнд нутгийн иргэд эсвэл үндэстний цөөнхийн уламжлалт мэдлэг, соёлын өв болон оюуны өмчийг хамгаалах ажилтай холбоотой тоо баримт, статистик. Жишээ нь: - Үр ашиг, тэгш хүртээмжтэй хуваарилах талаар БОЯБ-ын Конвенцид өгсөн тайлан, - ҮСХ-ноос гаргадаг соёлын өвийн талаарх статистик (жишээ нь, соёлын төвийн тоо, соёлын өвийг хамгаалах чиглэлээр зарцуулсан төсвийн хэмжээ гэх мэт) • Иргэдийн дээр дурдсан уламжлалт мэдлэг, соёлын өв болон оюуны өмчийн эрхийг тусгасан тодорхой үйл ажиллагаа ба БХЖ-уудын үр дүн. Жишээ нь: - Зохион байгуулсан уулзалт зөвлөгөөний тоо, хэн оролцсон - Соёлын өв, оюуны өмчийн асуудлаарх ГБМ-ын үр дүн (D4-тэй давхацна) - Ойн дагалт баялаг болон бусад холбогдох БАХ-ний хүрээнд гарсан үр дүн - Тодорхойлсон үр ашиг ба эрсдэл, үр ашгийг нэмэгдүүлэх, эрсдэлийг

		бууруулах арга хэмжээний хүрээнд гарсан үр дүн
C5. Үндэсний REDD+-ийн БАХ-нүүдийг боловсруулж, хэрэгжүүлэхдээ тухайн газар болон байгалийн нөөцийг эзэмших эрхтэй иргэдийг нүүлгэн суурьшуулах болон/эсвэл эдийн засгийн үйл ажиллагааны зорилгоор нүүлгэх шаардлагатай болсонтой холбоотой үүсэх аливаа эрсдэлээс зайлсхийсэн буюу эрсдэлийн бууруулахад анхаарсан байна. REDD+ БАХ-г хэрэгжүүлэхээс өмнө нутгийн иргэдийг албан шахалтаар нүүлгэн шилжүүлсэн тохиолдолд зохих хэлбэрийн нөхөн төлбөрийг санал болгож, зөвшилцсөн байна.	**Тусгах:** C5.1. Нүүлгэн суурьшуулах, эдийн засгийн эдийн засгийн үйл ажиллагааны зорилгоор нүүлгэх, нөхөн төлбөр олгохтой холбоотой аливаа БХЖ-уудын талаарх мэдээлэл C5.2. REDD+ Үндэсний хөтөлбөр болон REDD+-ийн арга хэмжээнд иргэдийг нүүлгэн суурьшуулах болон эдийн засгийн зорилгоор шилжүүлэхтэй холбоотой үүсч болох эрсдэлийг хэрхэн тусгасан, мөн БХЖ-ын дагуу нөхөн олговор олгох журмыг бий болгосон эсэх талаарх мэдээлэл.	• Иргэдийг нүүлгэн суурьшуулах, эдийн засгийн зорилгоор нүүлгэн шилжүүлэх, үүнтэй холбоотой нөхөн олговор олгохтой холбоотой БХЖ-ын заалтуудын талаарх тайлбар (жишээ нь Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын тухай хууль). • Иргэдийг нүүлгэн суурьшуулах, эдийн засгийн зорилгоор нүүлгэн шилжүүлэх, үүнтэй холбоотой нөхөн олговор олгохтой холбоотой үүсэх аливаа эрсдэлийг шийдвэрлэхэд чиглэсэн арга хэмжээний талаарх тайлбар (жишээ нь Урьдчилан зөвшилцөх, мэдээлэх зарчим, ГБМ, нийгмийн эрсдэлийн асуудлаар СНСЗ E-тэй, эдийн засгийн зорилгоор нүүлгэн шилжүүлэх асуудлаар СНСЗ G-тэй давхцаж болно)
	Хэрэгжүүлэх: C5.3. Нүүлгэн шилжүүлэх, эдийн засгийн зорилгоор нүүлгэсэнтэй холбоотой нөхөн төлбөр олгох арга хэмжээ, журмыг хэрэгжүүлж байгаа талаарх мэдээлэл C5.4. REDD+-ийн арга хэмжээний улмаас нутгийн иргэдийг нүүлгэн шилжүүлсэн, эдийн засгийн зорилгоор нүүлгэсэнтэй холбоотой нөхөн олговор олгосон талаарх мэдээлэл, мөн холбогдох БХЖ-	• Нүүлгэн шилжүүлэх, эдийн засгийн зорилгоор нүүлгэсэнтэй холбоотой нөхөн төлбөр олгох арга хэмжээний үр дүн. Жишээ нь: - Зохион байгуулсан уулзалт, зөвлөгөөний тоо, оролцогчид - ГБМ-ын үр дүн (D4-тэй давхцана) - Тодорхойлсон үр ашиг ба эрсдэл, үр ашгийг нэмэгдүүлэх, эрсдэлийг

	уудын дагуу дээрх асуудлыг хэрхэн зохицуулсан талаарх тайлбар	буурууллах арга хэмжээний хүрээнд гарсан үр дүн • REDD+-ийн үйл ажиллагааны улмаас иргэдийг нүүлгэн шилжүүлсэн, нөхөн төлбөр олгосон талаарх мэдээлэл. Жишээ нь: - Нүүлгэн шилжүүлсэн тохиолдлуудын тоо - Өмнө тохиролцсоны үндсэн дээр нөхөн олговор олгосон талаарх баримт нотолгоо (жишээ нь хамрагдсан хүний тоо, нөхөн олговрын хэлбэр ба хэмжээ).
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх Зарчим D: Оролцогч талууд, тухайлбал, нутгийн иргэд, орон нутгийн иргэдийн бүрэн бөгөөд үр дүнтэй оролцоог хангах		
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмыг үндэсний нөхцөлд элемент бүрээр тодорхойлсон нь	**Мэдээллийн хэрэгцээ**	**Шалгуур үзүүлэлтийн агуулга, үндэслэл**
D1. REDD+-ийнБАХ-нүүдийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх явцад оролцох талуудыг тодорхойлсон байна. Тухайн БАХ-нээс хамаараад оролцогч талууд гэдэгт орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагууд, ТХНЗ, усны сав газар, нөхөрлөл, иргэний нийгмийн байгууллага, холбоо, малчид, аж ахуйн нэгж болон хувийн хэвшлийн бусад байгууллагыг хамруулна. Тухайн төлөөлөн оролцогч талууд нь зохих ёсны төлөөлөл байж чадах эсэхийг холбогдох хууль, журмын дагуу тогтооно.	**Тусгах:** D1.1. Монгол оронд хэрэгжүүлэх REDD+-ийн арга хэмжээнд оролцох талууд	• Холбогдох оролцогч талуудын жагсаалт (Холбогдох БХЖ, REDD+Үндэсний хөтөлбөр , оролцогч талуудын зураглал зэрэг дээр үндэслэсэн)
	Хэрэгжүүлэх: D1.2. REDD+-ийн оролцогч талууд болон тэдгээрийн төлөөллийг холбогдох БХЖ-д заасны дагуу тодорхойлсон үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл	• Оролцогч талуудыг хэрхэн тодорхойлсон, ямар аргачлал ашигласан зэргийг тайлбарлах. Жишээ нь: - Холбогдох БХЖ - Оролцогч талуудын зураглал - Талуудын оролцоог хангах гарын авлага - Байгууллагын чиг үүрэг

<table>
<tr>
<td rowspan="2">D2. REDD+ БАХ-нүүдийг тодорхойлох болон хэрэгжүүлэх явцад холбогдох оролцогч талууд нь санал болгож буй БАХ-нүүдийн талаар мэдээлэл авах, зөвлөлдөх, шийдвэр гаргахад оролцох эрхтэй болохыг хүлээн зөвшөөрч, холбогдох хууль журмын дагуу хэрэгжүүлнэ. REDD+-ийнтөлөвлөлгөө болон хэрэгжилттэй холбоотой шийдвэр нь гаргах үйл явц нь: (i) холбогдох нотолгоо, мэдлэгт суурилсан; (ii) төр, иргэний нийгэм, олон нийт болон бусад талуудын нээлттэй хэлэлцүүлэгт үндэслэсэн; (iii) дээрх талуудын өгсөн саналыг харгалзсан байна.</td>
<td>Тусгах:
D2.1. REDD+ БАХ-нүүдтэй холбоотой шийдвэр гаргахад талуудын оролцох эрхийг хангаж өгсөн БХЖ-уудын тухай мэдээлэл.

D2.2. REDD+ -тэй холбоотой шийдвэр гаргах үйл явцын талаарх заалт бүхий БХЖ-ын мэдээлэл

D2.3. Улс болон аймгийн түвшинд REDD+ арга хэмжээнүүдийг төлөвлөж хэрэгжүүлэхэд дээр дурдсан шийдвэр гаргахад оролцох эрх, арга хэмжээг хэрхэн тусгасан талаарх мэдээлэл</td>
<td>• REDD+ арга хэмжээтэй холбоотой шийдвэр гаргах үйл явцад талуудын оролцох эрхийг зохицуулсан БХЖ-уудын зүйл, заалтыг тодорхойлох (Үндсэн хууль, Иргэдийн хурал, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль г.м.)
• Шийдвэр гаргах үйл явцыг зохицуулсан холбогдох БХЖ-уудын талаарх тайлбар (Ойн менежментийн төлөвлөгөөг батлах, ойн нөхөрлөл, Захиргааны ерөнхий хууль г.м.)
• Улс болон аймгийн түвшинд REDD+-ийн үйл ажиллагаатай холбоотой шийдвэр гаргах явц, тэдгээр нь БХЖ-ын холбогдох заалтуудтай хэрхэн уялдаж байгаа талаарх тайлбар</td>
</tr>
<tr>
<td>Хэрэгжүүлэх:

D2.4. Шийдвэр гаргах үйл явцад оролцох эрхийг хүлээн зөвшөөрч, шийдвэр гаргах тодорхой үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсэн үр дүн</td>
<td>• Шийдвэр гаргах үйл явцуудын хэрэгжилтийн үр дүн, тоо баримт. Үүнд:
- Хурал, зөвлөгөөн
- Баримт, оролцсон мэргэжилтнүүд
- Оролцогч талуудын санал хүсэлтийг тусгасан байдал
- Шийдвэр гаргах үйл явц болон оролцоотой холбоотой гомдлын тоо (D4-тэй давхацна)
• Шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд оролцсон оролцогчдын тоо, өөрөөр хэлбэл янз бүрийн үйл ажиллагаанд оролцсон хүмүүсийн тоо, жендер</td>
</tr>
</table>

		болон бусад үзүүлэлтийн дагуу хийсэн задаргаа, ойн нөхөрлөлийн гишүүнчлэл)
D3. REDD+-ийнБАХ-нүүдийг төлөвлөж, хэрэгжүүлэхдээ холбогдох үндэсний хөгжлийн бодлого, хөтөлбөрүүдтэй уялдуулсан байх ба салбар дундын болон олон талын хамтын ажиллагааны механизмуудыг ашиглан REDD+ БАХ-нүүдийг хэрэгжүүлж хяналт тавина.	**Тусгах:** D3.1. REDD+-тэй холбоотой хөгжлийн бодлого, хөтөлбөрүүд болон тэдгээрт тусгагдсан оролцогч талуудын оролцоог хангах, хамтын ажиллагааг зохицуулсан механизм/платформуудын талаарх мэдээлэл.	• Улс болон аймгийн түвшинд REDD+ арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой гол хөгжлийн бодлого, хөтөлбөр, механизмуудын жагсаалт (жишээ нь ҮХГ, ҮХН платформ, иргэдийн хурал г.м.) (СНСЗ В-тэй давхцана) • Тэдгээр заалт, механизмуудыг REDD+Үндэсний хөтөлбөр хэрхэн тусгагдсан болохыг тайлбарлах (СНСЗ В-тэй давхцана).
	Хэрэгжүүлэх: D3.2. REDD+ арга хэмжээний хүрээнд олон салбарууд ба талуудын оролцоог хангахад дээрх платформ/механизмуудыг хэрхэн ашиглаж буй талаарх мэдээлэл.	• Механизм/платформуудын ашиглалттай холбогдсон баримт баталгаа, үр дүн. Үүнд: - ҮХГ-аас явуулсан REDD+Үндэсний хөтөлбөр ийн үнэлгээ ба ҮХГ-ын мэдээллийн санд оруулсан мэдээлэл - ҮХГ-ын платформд оролцсон байдал - Иргэдийн хурлын үйл явц - Нийгэм-эдийн засгийн хөгжлийн хөтөлбөрүүдтэй уялдсан байдал - REDD+-ийн БАХ болон холбогдох бусад арга хэмжээнд оролцсон өөр өөр салбарын төлөөллүүдийн талаарх тоо баримт

<table>
<tr><td rowspan="2">D4. МУ-ын Засгийн газар нь REDD+ийн бодлого, арга хэмжээний хэрэгжилтийн улмаас эрх нь зөрчигдсөн гэх иргэд болон талуудад холбогдох БХЖ-ын дагуу санал гомдлоо шийдвэрлүүлэх эрхийг нь хангаж, гомдол, санал барагдуулах зохистой, ил тод механизмыг бүрдүүлж өгсөн байна.</td><td>Тусгах:

D4.1. REDD+ явцтай холбоотойгоор зөрчил үүссэн үед иргэд болон холбогдох оролцогч талууд гомдлоо зохих ёсоор шийдвэрлүүлэх эрхтэй байхыг хуульчилсан БХЖ, механизмуудын талаар мэдээлэл.

D4.2. Тэдгээр заалтуудыг REDD+Үндэсний хөтөлбөр болон эсвэл REDD+ үйл ажиллагаанд хэрхэн тусгасан талаарх /тухайлбал санал гомдол хүлээж авах зохих ёсны ил тод механизмаар дамжуулж шийдвэрлэдэг байх г.м/</td><td>• REDD+ -ийн үйл ажиллагааны хүрээнд үүсэх санал гомдлыг зохих ёсоор шийдвэрлэхтэй холбоотой БХЖ-ын заалт, механизмуудын жагсаалт (Жишээ нь Хүний эрхийн үндэсний комиссын шийдвэр, Захиргааны ерөнхий хууль г.м.)
• Тэдгээр заалт, механизмууд REDD+Үндэсний хөтөлбөрт хэрхэн тусгагдсан болохыг тайлбарлах (жишээ нь, ГМБ-ыг ашиглах г.м)</td></tr>
<tr><td>Хэрэгжүүлэх:

D4.3. Иргэд болон холбогдох оролцогч талуудын санал гомдлоо зохих ёсоор шийдвэрлүүлэх эрхийг хангах, санал сэтгэгдэл хүлээн авах механизмыг хуульчилсан холбогдох заалтуудын хэрэгжилтийн мэдээлэл .</td><td>• Тэдгээр заалт, механизмуудыг хэрэгжүүлсэн үр дүнгийн тоо баримт, жишээ нь:
- Шийдвэрлэсэн санал гомдлын тоо (үүнийг дотор нь ангилсан байдлаар, жишээ нь газартай холбоотой, үр ашигтай холбоотой г.м)
- Санал, гомдлуудыг аймаг тус бүрээр нэгтгэсэн мэдээлэл
- Санал гомдлуудыг оролцогч талуудын бүлгээр хуваасан байдал (жендерээр г.м.)

(тайлбар: ашигласан арга барилаас хамааран эдгээр тоо баримтыг REDD+-ийн тодорхой арга хэмжээний хүрээнд бүрдүүлэх ба зарим тохиолдолд тэдгээр тоо, мэдээллийг одоогийн механизмуудаар дамжуулж цуглуулж болно.)</td></tr>
</table>

СНСЗ Е: Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчим Е: Тэдгээр үйл ажиллагаа нь байгалийн ой, биологийн олон янз байдлыг хамгаалах асуудалтай нийцсэн байх ба [REDD+] үйл ажиллагааг байгалийн ойг хувиргахад ашиглах бус харин байгалийн ой болон түүнийг экосистемийн үйлчилгээг хамгаалахад чиглэсэн урамшуулал бий болгох, мөн нийгэм, байгаль орчны бусад үр ашгийг сайжруулахад ашигладаг байх.		
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмыг үндэсний нөхцөлд элемент бүрээр тодорхойлсон нь	**Мэдээллийн хэрэгцээ**	**Шалгуур үзүүлэлтийн агуулга, үндэслэл**
E1. REDD+ БАХ-нүүд нь байгалийн ойн талаарх улсын хэмжээнд мөрдөж байгаа албан ёсны тодорхойлолтод суурилсан, түүнд нийцсэн байна.	**Тусгах:** E1.1. Байгалийн ойн талаарх улсын хэмжээнд мөрдөж байгаа албан ёсны тодорхойлолт E1.2. Дээрх тодорхойлолт нь REDD+Үндэсний хөтөлбөр болон REDD+-ийн гол баримт бичгүүдэд хэрхэн тусгагдсан талаарх мэдээлэл.	• Улсын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн, ойн тодорхойлолт. Боломжтой бол байгалийн ойн талаарх ойлголт, тодорхойлол нь холбогдох эрх зүйн баримт бичгүүдэд хэр жигд тусгагдсан талаар тайлбарлана. • Ой болон байгалийн ойн тодорхойлолт REDD+Үндэсний хөтөлбөр болон үндсэн баримт бичгүүдэд (ОСТ, ҮОМС) хэрхэн тусгагдсаныг тайлбарлах.
	Хэрэгжүүлэх: E1.2. Дээрх тодорхойлолт нь REDD+Үндэсний хөтөлбөр болон REDD+-ийн гол баримт бичгүүдэд хэрхэн тусгагдсан талаарх мэдээлэл.	• Ой болон байгалийн ойн тодорхойлолт REDD+Үндэсний хөтөлбөр болон үндсэн баримт бичгүүдэд (ОСТ, ҮОМС) хэрхэн тусгагдсаныг тайлбарлах.
E2. REDD+ БАХ-нүүдийг боловсруулж, хэрэгжүүлэхдээ ойн сан бүхий болон ойгоос бусад газар нутгийн аль алинд нь учрах нөлөөллийг үнэлэхтэй холбоотой хууль эрх зүйн шаардлагыг бүрэн хангасан байна.	**Тусгах:** E2.1. REDD+ -ийн нөлөөллийн үнэлгээний талаар зохицуулсан БХЖ-уудын мэдээлэл E2.2 Дээрх заалтуудыг REDD+Үндэсний хөтөлбөр болон REDD+-ийн гол баримт бичгүүдэд хэрхэн тусгасныг тайлбарлах.	• Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний тухай холбогдох зүйл заалтуудыг тайлбарлах (жишээ нь БОНБҮТХ, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль г.м) • Дээрх зүйл заалтууд REDD+ арга хэмжээний хүрээнд хэрхэн хамаарч буй талаар мөн бусад баримт бичгүүдэд (жишээ нь

		REDD+Үндэсний хөтөлбөрийн төсөл, санал солилцох үйл явцад г.м) хэрхэн хэрэглэгдэж, тусгагдсаныг тайлбарлах үүний дотор ой болон ойгүй газруудыг авч үзэх (бэлчээрийн болон хадлангийн зориулалтаар ашиглах газар г.м орно)
	Хэрэгжүүлэх: E2.2. Нөлөөллийн үнэлгээтэй холбогдолтой зүйл, заалтууд улсын хэмжээнд хэрхэн хэрэгжиж байгаа талаарх мэдээлэл. E2.3. REDD+-ийн хүрээнд нөлөөллийг үнэлэх үйл ажиллагаа хэрхэн хэрэгжиж байгаа талаарх мэдээлэл.	• Улсын хэмжээнд (боломжтой бол мөн аймгийн хэмжээнд) байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний хэрэгжилт ямар байгаа талаарх тоо баримт, жишээ нь: - ҮХГ-ын мэдээллийн сан дах үнэлгээ хийгдсэн хөтөлбөр, бодлогын тоо - Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний мэдээллийн сан дах батлагдсан байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний тоо (салбараар) • REDD+-ийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн нөлөөллийн үнэлгээний арга хэмжээний тайлбар ба үр дүн, жишээ нь: - Улсын хэмжээнд REDD+Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд үүсч болох үр ашиг, эрсдэлийг үнэлэх, тус хөтөлбөрийн бодлогын нөлөөллийн үнэлгээ (үүний дотор ойн болон ойгүй газар нутгийн нөлөөллийг тусгайлан дурдах) -дэд хөтөлбөр болон аймгийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх үйл

		ажиллагааны үр ашиг, эрсдэлийн талаарх хэлэлцүүлэг - REDD+ БАХ-ний хүрээнд хэрэгжүүлсэн аливаа нөлөөллийн үнэлгээний арга хэмжээ (шаардлагатай бол)
E3. REDD+ БАХ-нүүд нь байгалийн ойг хамгаалах, хадгалах явдлыг урамшуулах, ой ашиглагчдын хариуцлагыг дэмжихэд чиглэсэн арга хэмжээнүүдийг илүү сонгон хэрэгжүүлж, байгалийн ойг доройтуулахаас зайлсхийх буюу эрсдэлийг бууруулна.	**Тусгах:** E3.1. REDD+ арга хэмжээний хүрээнд хамаарах ой хамгааллын асуудлыг тусгасан БХЖ-ууд болон ойн хамгаалал, тогтвортой хэрэглээ ба хариуцлагын тогтолцоог сайжруулахад чиглэсэн урамшууллын (санхүүгийн болон санхүүгийн бус) тухай мэдээлэл E3.2. Үндэсний REDD+ хөтөлбөр, үүний дотор ой хамгаалал, урамшуулал, тогтвортой ашиглалт ба хариуцлагын тогтолцоог дэмжихэд чиглэсэн тодорхой БАХ-нүүдийн талаарх мэдээлэл.	• Ойн хамгаалал, урамшуулал ба хариуцлагын тогтолцоог сайжруулахад чиглэсэн холбогдох зүйл заалтыг тайлбарлах (жишээ нь Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль, Биологийн олон янз байдлын үндэсний хөтөлбөр, Ойн тухай хууль, хууль бус мод бэлтгэлийг мэдээлэхэд олгох урамшуулал г.м.) • Үндэсний REDD+ хөтөлбөрт тусгагдсан ой хамгаалал, урамшуулалтай холбоотой тодорхой үйл явц болон БАХ-үүдийн талаарх мэдээлэл, жишээ нь: - Байгалийн ойг хамгаалах, байгалийн нөөцийг хамгаалагч иргэд болон ашиглагчдыг чадавхжуулахад чиглэсэн БАХ-нүүд - Хамгаалалтад авах, хамгаалалтын үр өгөөжийг бий болгох газар нутгийг эрэмбэлэх үйл явц - Үр ашиг, урамшуулал хуваарилах механизм (СНСЗ B-тэй давхацна)

	Хэрэгжүүлэх: Е3.3. Үндэсний хэмжээнд REDD+-ийн хүрээнд хэрэгжүүлж байгаа ойн хамгаалах үйл ажиллагаа, ойн хамгаалал, тогтвортой ашиглалтыг дэмжих урамшууллын талаарх мэдээлэл Е3.4. REDD+Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд тусгагдсан ой хамгаалах үйл ажиллагаа, ой хамгаалал болон тогтвортой ашиглалтыг дэмжих урамшуулалтай холбоотой БАХ-нүүдийн хэрэгжилтийн талаарх мэдээлэл	• Тодорхойлсон зүйл, заалтуудыг хэрэгжүүлж буй тоо баримт, жишээ нь: - Тодорхой хөтөлбөрүүдийн санхүүжилт (шилэн данснаас) - Зорилтуудын биелэлт , ж.нь ТХГН-ийн сүлжээ г.м - “Урамшуулал олгох” журмыг хэрэгжүүлсэн талаарх тоо баримт (хүлээж авсан мэдээлэл, олгосон урамшуулал г.м) • Улсын болон аймгийн түвшин дэх байгалийн ойн бүрхэвч ба ойн төлөв байдлын талаарх тоо баримт (эсвэл боломжтой бол REDD+ арга хэмжээг хэрэгжүүлж буй газар нутгаар нь гаргах, жишээ нь: - Байгалийн ойн бүрхэвчийн хэмжээ хязгаар, статус ба цагийн явцад хувьссан байдал (ойн мэдээллийн сан, ҮОМС) - Байгалийн ойн бүрхэвчийн чанар (ургах нягтрал), статус ба цагийн явцад өөрчлөгдөж хувьссан байдал • Тодорхой БАХ-ний хэрэгжилтийн үр дүнгийн мэдээлэл, тоо баримт, жишээ нь: - Орон нутагт байгаль хамгаалах чиглэлээр байгуулагдсан холбоодын тоо - Байгалийн баялгийг хамгаалж тогтвортой ашиглах эрх олгогдсон нөхөрлөлийн тоо (бусад бүлэг, аж ахуйн нэгжүүд)

		- Түймрээс сэргийлэх, хянахтай холбоотой үр дүн - Эргүүл хийх үйл ажиллагаа нэмэгдсэн үр дүн • Үр ашиг, урамшуулал хуваарилсан тоо баримт (мөнгөн болон мөнгөн бус) (СНС3 В-тэй давхцана), жишээ нь: - Санхүүгийн урамшуулал, үр ашиг хуваарилсантай холбоотой тоо баримт - Сургалт ба чадавх бэхжүүлэх үйл ажиллагааны тоо - Ой болон байгалийн нөөцийг ашиглах боломж сайжирсан талаарх мэдээлэл - Үр ашиг, урамшуулал хуваарилахтай холбоотой гомдол (D4-тэй давхацна)
E4. REDD+-ийнүйл ажиллагааг байгалийн ойг таримал ой болгон хувиргах буюу бусад зориулалтаар өөрчлөхөд ашиглахгүй, ийнхүү хувиргахыг дэмжихгүй байх	**Тусгах:** E4.1. Монгол орны нөхцөлд REDD+ арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх хүрээнд байгалийн ойг хувиргах асуудлыг зохицуулсан бодлого, хууль журмын талаарх мэдээлэл E4.2. REDD+ арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх явцад үүсч болох байгалийн ой хувирах эрсдэлийг тодорхойлсон тухай мэдээлэл	• Байгалийн ойг хувиргах болон эс хувиргахтай холбоотой аливаа зүйл, заалтыг тайлбарлах (жишээ нь, Ойн тухай хууль, ойн суурь түвшин) • Үр ашиг ба эрсдэлийн үнэлгээнд тодорхойлогдсон, байгалийн ойг хувиргахтай холбоотой аливаа эрсдэл болон тэрхүү эрсдэлээс зайлсхийх, бууруулах арга хэмжээний талаарх тайлбар (боломжтой бол дээрх арга хэмжээг REDD+Үндэсний хөтөлбөр, БАХ-д хэрхэн тусгасан талаар тайлбарлах)

	Хэрэгжүүлэх: E4.3. Байгалийн ой хувирах эрсдэлийг бууруулахад чиглэсэн арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийн талаарх мэдээлэл E4.4. REDD+ арга хэмжээ хэрэгжиж буй бүс нутагт болон улсын хэмжээнд байгалийн ойн бүрхэвч болон чанартай холбоотой гарч байгаа үр дүн.	• Эрсдэл бууруулах арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийн үр дүнгийн тоо баримт ба тайлбар. • Улсын болон аймгуудын хэмжээнд гарч байгаа байгалийн ойн бүрхэвч ба төлөв байдалтай холбоотой үр дүнг илтгэх тоо баримт (эсвэл мэдээлэл байвал REDD+ үйл ажиллагаа хэрэгжиж буй газар нутгаар нь мэдээллийг бүрдүүлэх) (E3 дахь байгалийн ойн бүрхэвч, чанарын үзүүлэлттэй ижил)).
E5. REDD+-ийн үйл ажиллагааг боловсруулах, эрэмбэлж, хэрэгжүүлэхдээ нийгмийн сөрөг нөлөө учруулахаас зайлсхийж, эдийн засаг, нийгмийн сайн сайхан байдал, үр ашгийг дэмжиж, ялангуяа эмзэг бүлгийн хүмүүст ажил эрхлэх боломжийг нь нэмэгдүүлэх талаар онцгой анхаарал хандуулна.	**Тусгах:** E5.1. Монгол оронд REDD+-ийг хэрэгжүүлэх хүрээнд нийгэм эдийн засгийн үр ашгийг дэмжих ба нийгэм эдийн засгийн сөрөг нөлөөллийг бууруулахтай холбоотой аливаа бодлого, хууль, журмын талаарх мэдээлэл E5.2. Гарч болох нийгэм-эдийн засгийн үр ашиг ба эрсдэл, ялангуяа хөдөлмөр эрхлэлттэй холбоотой үр ашиг ба эрсдэлийг хэрхэн тодорхойлсон болоод тэдгээрийг Үндэсний REDD+ хөтөлбөрт хэрхэн тусгасан талаарх мэдээлэл	• Нийгэм-эдийн засгийн үр ашиг, нөлөөтэй хамааралтай холбогдох заалтуудыг тайлбарлах (жишээ нь Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль, Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлого гэх мэт) • Эмзэг бүлгүүдийн тодорхойлолт (Оролцогч талуудтай холбоотой СНСЗ D-тэй холбоотой) • Үр ашиг ба эрсдэлийн үнэлгээний явцад тодорхойлогдсон нийгэм эдийн засгийн үр ашиг ба эрсдэлүүд болон үр ашгийг дээшлүүлэх, эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээний талаарх тайлбар (боломжтой бол тэдгээр арга хэмжээг REDD+ Үндэсний хөтөлбөр, БАХ-нүүдэд хэрхэн тусгасан талаар тайлбарлах) мөн эдгээр нь холбогдох БХЖ-уудтай хэрхэн уялдаж байгаа талаарх тайлбар

	Хэрэгжүүлэх: E5.2. REDD+Үндэсний хөтөлбөр нь нийгэм, эдийн засгийн сөрөг нөлөөллийг хэрхэн бууруулж, эдийн засгийн болон нийгмийн сайн сайхан байдлыг хэрхэн дээшлүүлж байгаа талаарх мэдээлэл	• REDD+ -тэй холбоотой, үндэсний болон аймгийн түвшний нийгэм-эдийн засгийн чиг хандлагын талаарх статистик, жишээ нь: - Ойн салбар дахь ажил эрхлэлт - Ойн салбарын орлогын эх үүсвэр - Мод бэлтгэл, ойн дагалт баялаг боловсруулах бизнес - Ойд суурилсан аялал жуулчлал, амралт зугаалгын газар нутаг (хэрэв мэдээлэл байгаа бол ҮСХ-ноос аялал жуулчлалын салбарын мэдээллийг байршил, чиглэлээр нь ангилж гаргасан мэдээлэл авах) - Ойн нөхөрлөл болон бусад бүлгүүдэд үзүүлж буй дэмжлэг (СНСЗ B-тэй давхацна) - Урамшуулал (E3-тай давхацна) • REDD+-ийн тодорхойлогдсон үр ашиг, эрсдэлүүд болон үр ашгийг дээшлүүлэх, эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээний хүрээнд гарсан үр дүнгийн тоо баримт, ялангуяа эмзэг бүлгийнхэнд нааштай үр дүн гарсан талаарх мэдээлэл. Үүнд: - REDD+ -ийн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон эдийн засгийн үр ашиг (СНСЗ B-тэй давхацна) - Ойн салбарт оруулсан хувь нэмэр - REDD+ -ийн арга хэмжээний хүрээнд ойн баялгийн хүртээмж дээшилсэн тухай баримт (жишээ нь ойн дагалт баялаг болон ойн нөхөрлөлтэй холбоотой БАХ-үүд)

		- REDD+Үндэсний хөтөлбөр , REDD+-ийн БАХ-ний хүрээнд зохион байгуулсан сургалт, чадавх сайжруулах арга хэмжээ - Нийгэм-эдийн засгийн үр нөлөө, ажил эрхлэлттэй холбоотой санал гомдлын тоо баримт (D4-тэй давхацна)
E6. REDD+ БАХ-нүүд оролцогч талуудтай орон нутгийн болон үндэсний хэмжээнд зөвлөлдсөний үндсэн дээр хамгаалалтын ач холбогдол өндөртэй ойг тодорхойлж, тэдгээрийн экосистемийн үйлчилгээг хамгаалах, нөхөн сэргээхэд тусална.	**Тусгах:** E6.1. REDD+-ийн хүрээнд экосистемийн үйлчилгээг хамгаалах, нөхөн сэргээхтэй холбогдолтой бодлого, хууль, журмын талаарх тайлбар E6.2. Үндэсний REDD+ хөтөлбөр нь хамгаалалтын ач холбогдол өндөртэй экосистемийг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга арга хэмжээг хэрхэн тусгасан талаар, ялангуяа үүнтэй холбоотой зөвлөлдөх уулзалт, хэлэлцүүлэг хийсэн эсэх талаарх мэдээлэл	• Хамгаалалтын ач холбогдол өндөртэй экосистемийг хамгаалах, нөхөн сэргээхтэй холбоотой бодлого, хууль, журмыг тайлбарлах (Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлого, Биологийн олон янз байдлын тухай үндэсний хөтөлбөр, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль г.м.), хамгийн ач холбогдол өндөртэй экосистемүүдийн жагсаалт • Тэдгээр зүйл, заалтууд Үндэсний REDD+ хөтөлбөрт хэрхэн тусгагдсаныг тайлбарлах, үүнд: - Экосистемийн үйлчилгээнд хамаарах үр ашиг ба эрсдэлүүд болон тэдгээрийг сайжруулах/эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээ - Газар нутаг, экосистемийн үйлчилгээг ач холбогдлоор нь эрэмбэлэхдээ холбогдох талуудтай зөвлөлдсөн эсэх талаарх мэдээлэл (жишээ нь дэд хөтөлбөр)

		- REDD+ Үндэсний хөтөлбөрт аль нэг хамгаалалтын ач холбогдол өндөртэй экосистемийн үйлчилгээ болон газар нутгийг сонгож, голлон анхаарсан эсэх (заган ой г.м.) - Хамгаалалтын ач холбогдол өндөртэй экосистемийн үйлчилгээг хамгаалах, нөхөн сэргээхэд чиглэгдсэн БАХ-үүд байгаа эсэх (усны эх үүсвэрийг хамгаалах, заган ойг нөхөн сэргээх г.м.)
	Хэрэгжүүлэх: Е6.3. Улс, аймгийн хэмжээнд хамгаалалтын ач холбогдол өндөртэй экосистемийн үйлчилгээг хамгаалж, нөхөн сэргээх чиглэлээр гарсан үр дүн. Е6.4. REDD+ Үндэсний хөтөлбөр нь хамгаалалтын ач холбогдол өндөртэй экосистемийн үйлчилгээг хамгаалж, нөхөн сэргээхийг хэрхэн дэмжиж байгаа талаарх мэдээлэл.	• Хамгаалалтын ач холбогдол өндөртэй экосистемийн үйлчилгээнээс хамааран улс болон эсвэл аймгийн түвшинд гарч байгаа тоо баримт, статистикийн мэдээг бүрдүүлнэ. Үүнд: - Ойн экосистемийн үйлчилгээ (ойн дагалт баялаг, түлээний мод, огтолсон мод – СНСЗ Е5.2-той давхацна) - Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн систем (хамгаалалттай газар нутаг, нөхөн сэргээсэн нутаг) - Гидрологийн экосистемийн үйлчилгээ (хамгаалалтад байгаа болон нөхөн сэргээгдсэн намаг, усны нөөцийн мэдээлэл г.м.) - Доройтсон газар бүхий нутаг дэвсгэр, доройтолд өртсөн, нөхөн сэргээсэн нутаг дэвсгэр - Уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулахад оруулах үндэсний

		хувь нэмэр, цаг уурын өөрчлөлтийн зорилттой харьцуулах чиг хандлагууд • Тодорхойлсон БАХ-нүүдэд хамаарах үр дүн, экосистемийн үйлчилгээг хамгаалах, нөхөн сэргээхтэй холбоотой үр ашиг, эрсдэл, түүнчлэн үр ашгийг дээшлүүлэх, эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээтэй холбоотой тоо баримт, үүнд: - Ойн хамгаалал болон нөхөн сэргээлтийн зорилтуудад REDD+-ийн оруулах хувь нэмэр (боломжтой бол YOMC-ээс) - Ойн экосистемийн үйлчилгээнд хамааралтай БАХ -нүүд (түлээний мод, ойн дагалт баялаг г.м.) - Тусгай хамгаалалттай газар нутагтай холбоотой БАХ-үүд, арга хэмжээний үр дүн (олон нийтийн байгаль хамгаалах холбоо хамгааллын хамтын нэгдэл г.м) - Усны нөөцтэй холбоотой БАХ-үүд, арга хэмжээний үр дүн (жишээ нь усны эх үүсвэрийг хамгаалах) - Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох чадварыг сайжруулахтай холбоотой БАХ-үүд, арга хэмжээний үр дүн

Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчим F: Үр дүн хувирах эрсдэлийг тооцох		
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмыг үндэсний нөхцөлд элемент бүрээр тодорхойлсон нь	**Мэдээллийн хэрэгцээ**	**Шалгуур үзүүлэлтийн агуулга, үндэслэл**
F1. REDD+-ийн үйл ажиллагааг төлөвлөх, сонгох болон хэрэгжүүлж, хяналт тавихдаа ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагаануудыг хамруулахын зэрэгцээ REDD+ арга хэмжээнүүдийг Монгол Улсад тогтвортой хэрэгжүүлэхэд гол тулгуур болох ойн тогтвортой менежмент, хамгааллын үйл ажиллагааг орон нутгийн болон улсын хэмжээнд сайжруулахад саад болж буй бэрхшээлийг шийдвэрлэх арга хэмжээнүүдийг ойн салбарын холбогдох БХЖ-ын дагуу тусгасан байна.	**Тусгах:** F1.1. Ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг REDD+-ийн БАХ-г улсын хэмжээнд боловсруулах явцад тодорхойлсон тухай, мөн тэдгээрийг БАХ боловсруулах ажилд хэрхэн тусгасан талаарх мэдээлэх F1.2. REDD+-ийн Хяналт, үнэлгээний систем нь ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулахад REDD+-ийн зүгээс үзүүлж буй нөлөөллийг хэрхэн хянаж байгаа талаарх мэдээлэл	• Үндэсний хэмжээнд БАХ-нүүдийг төлөвлөх, REDD+Үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулах талаар хэрэгжүүлсэн үйл явцуудын тухай (орон нутгийн түвшинд дэд хөтөлбөрийг боловсруулсан тухай) тайлбар: - ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийн дүн шинжилгээ - БАХ-ний төлөвлөлт, энэ нь ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлстэй хэрхэн холбогдож байгаа талаарх мэдээлэл - Үр ашиг ба эрсдэлийн үнэлгээ (удаан хугацааны тогтвортой байдалд хамаарна) • БАХ-нүүд нь шууд болон дам хүчин зүйлсийг хэрхэн бууруулж байгаа талаар, мөн тодорхой хүчин зүйлийг бууруулахад чиглэсэн БАХ-ний талаарх тайлбар • REDD+-ийн Хяналт, үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтүүдээр дамжуулж ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулахад REDD+-ийн

		зүгээс үзүүлж буй нөлөөллийг хэрхэн хянах талаарх мэдээлэл • Холбогдох шалгуур үзүүлэлтүүд,
	Хэрэгжүүлэх: F1.3. REDD+-ийн мониторингийн системээр дамжуулан ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулах чиглэлээр гарч байгаа үр дүнг хянаж байгаа талаарх мэдээлэл.	• Тайлангийн хугацаанд хяналт, үнэлгээг хэрхэн хэрэгжүүлснийг тайлбарлах, жишээ нь давтамж, ямар агентлагаар г.м. • Ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулахад REDD+-ийн үзүүлж буй нөлөөтэй холбоотой тоо, баримт (дээр дурдсан холбогдох үзүүлэлтүүд ба БАХ дээр үндэслэсэн байна)-ыг бүрдүүлэх
F2. REDD+ БАХ-нүүдийг боловсруулж, хэрэгжүүлэхдээ үр дүн хувирч, эсрэгээр өөрчлөгдөж болох эрсдэлүүдийг харгалзаж үзсэн байна. Эдгээр эрсдэлд (хуулийн, нийгэм, экологийн хүчин зүйлс буюу бодлого өөрчлөгдөж, ойн нөөцийн хэт ашиглалт нэмэгдэх г.м) дүн шинжилгээ хийсний үндсэн дээр, REDD+ БАХ-нүүдийг боловсруулж, хэрэгжүүлэхдээ үр дүн хувирах эрсдэлийг бууруулахад чиглэсэн арга хэмжээнүүдийг тусгасан байна.	**Тусгах:** F2.1. Үр дүн хувирах эрсдэлийг (үүний дотор эрх зүй, нийгэм, экологийн хүчин зүйлүүд) хэрхэн тодорхойлж REDD+Үндэсний хөтөлбөр боловсруулах явцад хэрхэн тусгасан талаарх мэдээлэл. F2.2. Үр дүн хувирах эрсдэлийг бууруулахад чиглэсэн тусгай бодлого, арга хэмжээнүүдийг тодорхойлж, REDD+ Үндэсний хөтөлбөр болон БАХ-нүүдэд тусгагдсан талаарх мэдээлэл	• REDD+-ийн эрсдэл ба үр ашгийг улсын болон аймгийн хэмжээнд үнэлсэн талаарх мэдээлэл • Үр дүн хувирахтай холбоотой эрсдэлүүдийн хураангуй • Үр дүн хувирах эрсдэлийн эсрэг арга хэмжээ авахад дэмжлэг үзүүлэх БАХ-ний тайлбар
	Хэрэгжүүлэх: F2.3. Үр дүн хувирах эрсдэлээс зайлсхийх, бууруулах чиглэлээр тодорхойлсон хэмжээнүүдийн хэрэгжилттэй холбогдолтой мэдээлэл.	• Дээр тодорхойлсон БАХ ба үр дүн хувирах эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр хэрэгжүүлсэн арга хэмжээнүүдийн үр дүн, тоо баримт, үүнд: - Суурь далд хүчин зүйлсийг бууруулах БАХ-нүүд

		- REDD+-ийн тогтвортой байдлыг хангахад чиглэсэн арга хэмжээнүүд
F3. Үндэсний ойн мониторингийн систем (ҮОМС)-ийг боловсруулж, сайжруулан ашиглахдаа хөтөлбөрийн үр дүн хувирч, өөрчлөгдөж байгаа талаар болон өмнө тодорхойлсон эрсдэлүүдтэй холбоотой мэдээллийг илрүүлэх давтамж, тохиргоог хийж өгсөн байна. Үүнийг хэрэгжүүлэх хүний нөөцийн болон техникийн чадавхыг бүрдүүлсэн байна.	**Тусгах:** F3.1. ҮОМС-д үр дүн хувирч байгаа эрсдэлүүдтэй холбоотой мэдээллийг илрүүлэх, үүний дотор үр дүн хувирах эрсдэлийн тодорхойлолт, ийм эрсдэл үүссэн үед авах арга хэмжээтэй холбоотой мэдээллийг бүрдүүлж байх тохиргоог хэрхэн хийсэн тухай тухай мэдээлэл F3.2 ҮОМС-д хуваарилсан боловсон хүчин, техникийн нөөцийн хүрэлцээний талаарх мэдээлэл.	• ҮОМС-ийн бүтцийн тайлбар, үүнд: - Үндсэн бүрэлдэхүүн хэсгүүд - Оролцож ажиллах байгууллагууд - Дүн шинжилгээний төрөл ба тайлангийн давтамж • Монгол улсад хэрэглэгдэж байгаа “үр дүн хувирах” гэсэн ойлголтын тодорхойлолтыг тайлбарлах • ҮОМС-д оноосон нөөцийн тухай тайлбар: боловсон хүчин, техник тоног төхөөрөмж, чадавх дээшлүүлэх болон уг системийг ажиллуулахтай холбоотой санхүүжилт г.м
	Хэрэгжүүлэх: F3.3. Үндэсний ойн мониторингийн систем (ҮОМС)-ийн хэрэгжилттэй холбоотой мэдээлэл, үүний дотор ашигласан боловсон хүчин болон техникийн нөөц. F3.3. Үр дүн хувирсан байж болзошгүй тохиолдлууд болон тэдгээрийн эсрэг авч хэрэгжүүлсэн хариу арга хэмжээний талаарх мэдээлэл (жишээ нь үр дүн хувирч байгааг олж илрүүлсэн тохиолдлууд, илрүүлсэн явц, менежментийн хариу арга хэмжээ).	• Үндэсний ойн мониторингийн системийн (ҮОМС)-ийн хэрэгжилтийг тайлбарлах, үүнд тайлангийн давтамж, чадавх бэхжүүлсэн тухай мэдээлэл орно г.м. • Үр дүр хувирсан тохиолдлын тоо, баримт, үүнд: - Тохиолдол илэрсэн тоо - Байршил - Ойн бүрхэвч, чанарт үзүүлсэн нөлөө г.м
F4. Аливаа үр дүн хувирч, эсрэгээр өөрчлөгдөх тохиолдол гарсан үед түүний шалтгааныг судалж, зохих менежментийн арга хэмжээ авч байх механизмыг REDD+-ийн хяналт,	**Тусгах:** F4.1. Үр дүн хувирсан тохиолдлуудыг илрүүлж мэдээлэх REDD+-ийн Хяналт, үнэлгээний тогтолцоо, тэдгээрийн эсрэг хариу арга хэмжээ	• REDD+-ийн Хяналт, үнэлгээний тогтолцооны онцлогуудыг тайлбарлах, жишээ нь: - Мэдээллийг хэрхэн үнэлж дүгнэдэг тухай

үнэлгээний системд суулгаж өгсөн байна.	авах механизм болон үйл ажиллагаануудын талаарх тайлбар (СНСЗ F3-тай давхацна)	- Үр дүр хувирсан тохиолдолд авах менежментийн арга хэмжээний талаар гэх мэт
	Хэрэгжүүлэх: F4.2. Үр дүр хувирах тохиолдлын хариуд авах менежментийн арга хэмжээтэй холбоотой мэдээлэл.	• Үр дүр хувирсан тохиолдолд авсан менежментийн арга хэмжээний үр дүнг тайлбарлах: - Шалтгааныг нь тогтоосон тухай - Авсан хариу арга хэмжээ - Хариу арга хэмжээний үр дүн, уг арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд учирсан саад бэрхшээл
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчим G: Хүлэмжийн хийн ялгаралт өөр газар шилжих явдлыг бууруулах		
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмыг үндэсний нөхцөлд элемент бүрээр тодорхойлсон нь	**Мэдээллийн хэрэгцээ**	**Шалгуур үзүүлэлтийн агуулга, үндэслэл**
G1. Монгол орны REDD+ Хөтөлбөр болон үүний гол хэсэг болох REDD+ БАХ-нүүдийг боловсруулахдаа улсын нийт нутаг дэвсгэрийг аль болох зохих ёсоор хамруулах (ойн болон ой бус экосистемүүдийг оруулах г.м) ба REDD+ арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэхэд хамтран ажиллах шаардлагатай салбар дундын талуудын оролцоог багтаасан байна.	**Тусгах:** G1.1. REDD+ Үндэсний хөтөлбөрт хамрагдсан газар нутгийн тухай мэдээлэл. G1.2. Үндэсний REDD+ хөтөлбөрт салбар хоорондын хамтын ажиллагаа, оролцоог хэрхэн дэмжиж байгаа талаарх мэдээлэх (СНСЗ B4-тэй давхацна). G1.3. БАХ-нүүдэд ойн болон ойн бус экосистемүүд хэрхэн хамрагдсан талаарх мэдээлэл	• Үндэсний REDD+ хөтөлбөрт хамрагдсан орон нутгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн мэдээлэл, экосистем, ойн төрөл • REDD+ Үндэсний хөтөлбөрт хамрагдсан ойн бүрхэвчийн тодорхойлолт (ойн суурь түвшнээс): сэрүүн бүсийн ой ба заган ой г.м • REDD+-ийг хэрэгжүүлэх салбар дундын механизмын талаарх тодорхойлолт (B4-г харна уу) • Ойн бус экосистем (жишээ нь бэлчээр, усны эх ундарга)-д хэрэгжиж байгаа болон эсвэл

		нөлөөлж байгаа БАХ-нүүдийн талаарх тайлбар
	Хэрэгжүүлэх: G1.4. REDD+-ийг хэрэгжүүлсэн газар нутгийн хэмжээ (REDD+-ийг хэрэгжүүлсэн газар нутгийн хэмжээ, уг хөтөлбөрт хамрагдсан ой болон экосистемийн төрөл) G1.5. REDD+-ийн салбар хоорондын хамтын ажиллагааг хангах механизмын хэрэгжилттэй холбоотой мэдээлэл (СНСЗ B4-тэй давхацна).	• REDD+ арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлж буй газрын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн тоо баримт, жишээ нь ойн хомсдол, доройтлыг бууруулах үндэсний дэд хөтөлбөр бүхий аймгуудын тоо, хамрагдсан экосистем болон ойн сангийн төрөл • Ойн бүрхэвч, чанарт нь өөрчлөлт гарч буй ой бүхий газар нутгийн талаар мэдээлэл (ҮОМС-ээс) • Салбар дундын хамтын ажиллагааг хэрэгжүүлсэнтэй холбоотой тоо баримт (B4–г харна уу)
G2. REDD+-ийн үйл ажиллагааг төлөвлөх, сонгох, хэрэгжүүлэх болон хяналт тавихдаа ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагаануудыг хамруулахын зэрэгцээ REDD+ арга хэмжээнүүдийг Монгол Улсад тогтвортой хэрэгжүүлэхэд гол тулгуур болох ойн тогтвортой менежмент, хамгааллын үйл ажиллагааг орон нутгийн болон улсын хэмжээнд сайжруулахад саад болж буй бэрхшээлийг шийдвэрлэх арга хэмжээнүүдийг ойн салбарын	G2.1. Ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг REDD+-ийн БАХ-г улсын хэмжээнд боловсруулах явцад тодорхойлсон тухай, мөн тэдгээрийг БАХ боловсруулах ажилд хэрхэн тусгасан талаарх мэдээлэх G2.2. REDD+-ийн Хяналт, үнэлгээний систем нь ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулахад REDD+-ийн зүгээс үзүүлж буй нөлөөллийг хэрхэн хянаж байгаа талаарх мэдээлэл	• Үндэсний хэмжээнд БАХ-нүүдийг төлөвлөх, REDD+Үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулах талаар хэрэгжүүлсэн үйл явцуудын (мөн орон нутагт дэд хөтөлбөр боловсруулсан тухай) тайлбар: - ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийн дүн шинжилгээ - БАХ-ний төлөвлөлт, энэ нь ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлстэй хэрхэн холбогдож байгаа талаарх мэдээлэл - Үр ашиг ба эрсдэлийн үнэлгээ (удаан хугацааны тогтвортой байдалд хамаарна)

холбогдох БХЖ-ын дагуу тусгасан байна.		• БАХ-нүүд нь шууд болон дам хүчин зүйлсийг хэрхэн бууруулж байгаа талаар, мөн тодорхой хүчин зүйлийг бууруулахад чиглэсэн БАХ-ний талаарх тайлбар (шууд болон дам хүчин зүйлсийг шийдвэрлэх асуудлыг тусгасан холбогдох БХЖ-уудтай хэрхэн холбогдсон талаарх тайлбар) • REDD+-ийн Хяналт, үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтүүдээр дамжуулж ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулахад REDD+-ийн зүгээс үзүүлж буй нөлөөллийг хэрхэн хянах талаарх мэдээлэл • Холбогдох шалгуур үзүүлэлтүүд,
	Хэрэгжүүлэх: G2.3. REDD+-ийн мониторингийн системээр дамжуулан ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулах чиглэлээр гарч байгаа үр дүнг хянаж байгаа талаарх мэдээлэл.	• Тайлангийн хугацаанд хяналт, үнэлгээг хэрхэн хэрэгжүүлснийг тайлбарлах, жишээ нь давтамж, ямар агентлагаар г.м. • Ойн хомсдол, доройтолд хүргэж буй голлох шууд болон дам хүчин зүйлсийг бууруулахад REDD+-ийн үзүүлж буй нөлөөтэй холбоотой тоо, баримт (дээр дурдсан холбогдох үзүүлэлтүүд ба БАХ дээр үндэслэсэн байна)-ыг бүрдүүлэх
G3. REDD+ БАХ-нүүдийг боловсруулахдаа тодорхой үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсний улмаас сөрөг нөлөө нь ойн болон ойн бус өөр газарт шилжих эрсдэл үүсэж, ой	**Тусгах:** G3.1. Сөрөг нөлөө шилжих эрсдэлийг хэрхэн тодорхойлж (үүний дотор ойн ба ойн бус бүс болон амьжиргаатай холбоотой) REDD+Үндэсний	• REDD+-ийн эрсдэл ба үр ашгийг улсын болон аймгийн хэмжээнд үнэлсэн талаарх мэдээлэл • Сөрөг нөлөө шилжихтэй холбоотой эрсдэлүүдийн хураангуй

түшиглэж амьдардаг болон бусад төрлийн аж ахуй эрхэлдэг иргэдийн амьжиргаанд нөлөөлөх эрсдэл үүсэж болохыг харгалзан үзсэн байна. Эдгээр эрсдэлийг шинжилж үзсэний үндсэн дээр тэдгээрийг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг БАХ-нүүдэд тусгасан байна.	хөтөлбөр боловсруулах явцад тусгасан тухай мэдээлэл G3.2. Сөрөг нөлөө шилжих эрсдэлүүдийг бууруулахад чиглэсэн тодорхой БАХ, үйл ажиллагааг Үндэсний REDD+ хөтөлбөр/БАХ-үүдэд хэрхэн тусгасан тухай мэдээлэл.	• Сөрөг нөлөө шилжих эрсдэлийн эсрэг арга хэмжээ авахад дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэсэн БАХ-ний тухай тайлбар • Сөрөг нөлөө шилжих эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр тодорхойлсон арга хэмжээнүүдийн тойм
	Хэрэгжүүлэх: G3.3. Сөрөг нөлөө шилжихтэй холбоотой эрсдэлүүдээс зайлсхийх, бууруулахад чиглэсэн арга хэмжээний хэрэгжилттэй холбоотой мэдээлэл	• Тодорхой БАХ-г хэрэгжүүлсний үр дүнд сөрөг нөлөө өөр газарт шилжих эрсдэлүүдийг бууруулсан талаарх тоо баримт, үүнд: - Гол хүчин зүйлсийг шийдвэрлэхэд чиглэсэн БАХ-нүүд - Хил дамнасан хамтын ажиллагаатай холбоотой БАХ-нууд - Сөрөг нөлөө өөр газарт шилжих эрсдэлийг бууруулах БАХ-нууд
G4. REDD+-ийнүйл ажиллагааг хянах, үнэлэх системд хүлэмжийн хийн ялгаралт буурсан үр дүн хожим хувирах, ялгаралт ой, ойн бус өөр газарт шилжиж байгаа талаарх мэдээллийг илрүүлж, шалтгааныг олж тогтоох давтамжийг тохируулж өгсөн байх ба үүнийг гүйцэтгэхэд шаардагдах боловсон хүчний болон техникийн нөөцийг шийдэж өгсөн байна.	**Тусгах:** G4.1. Сөрөг нөлөөлөл ой, ойн бус талбайд шилжсэн мөн шилжих эрсдэлтэй байгаа талаарх мэдээллийг илрүүлэх тохиргоог Үндэсний ойн мониторингийн систем (ҮОМС)-д хэрхэн суулгасан талаарх тайлбар. Мөн сөрөг нөлөөлөл шилжих гэдгийг юу гэж тодорхойлсон талаарх тайлбар орно. G4.2 ҮОМС-д хуваарилсан боловсон хүчин, техникийн нөөцийн хүрэлцээний талаарх мэдээлэл.	• ҮОМС-ийн бүтцийн тухай тайлбар, үүнд: - Үндсэн бүрэлдэхүүн хэсгүүд - Оролцож ажиллах байгууллагууд - Дүн шинжилгээний төрөл ба тайлангийн давтамж • Монгол улсад хэрэглэгдэж байгаа “сөрөг нөлөө шилжих” гэсэн ойлголтын тодорхойлолтыг тайлбарлах • ҮОМС-д оноосон нөөцийн тухай тайлбар: боловсон хүчин, техник тоног төхөөрөмж, чадавх дээшлүүлэх болон уг системийг

		ажиллуулахтай холбоотой санхүүжилт г.м
	Хэрэгжүүлэх: G4.3. Үндэсний ойн мониторингийн систем (ҮОМС)-ийн хэрэгжилттэй холбогдолтой үр дүн, мөн ашигласан боловсон хүчин, техникийн нөөцийн талаарх мэдээлэл. G4.4. Сөрөг нөлөө шилжсэн байж болзошгүй тохиолдол илэрсэн тохиолдол, түүний эсрэг авсан арга хэмжээний тухай мэдээлэл (илэрсэн тохиолдол, илэрсэн үед авсан арга хэмжээ г.м).	• Үндэсний ойн мониторингийн системийн (ҮОМС)-ийн хэрэгжилтийн статистик мэдээ, үүнд тайлан мэдээний давтамж, чадавх бэхжүүлэх үйл ажиллагааны тухай мэдээлэл, дүн шинжилгээний үнэн бодит байдлын талаарх мэдээлэл орно г.м. • Сөрөг нөлөө шилжсэн тохиолдлын тоо, баримт, үүнд: - Тохиолдол илэрсэн тоо - Байршил - Ойн бүрхэвч, чанарт үзүүлсэн нөлөө г.м
G5. REDD+-ийнүйл ажиллагааг хянах, үнэлэх системд хүлэмжийн хийн ялгаралт ой, ойн бус өөр газарт шилжиж байгаа талаарх мэдээллийг илрүүлж, сөрөг нөлөө шилжиж байгаагийн цаад шалтгааныг олж тогтоон, зохих менежментийн арга хэмжээг авч байх механизмыг суулгаж өгсөн байна.	**Тусгах:** G5.1. Үр дүн хувирсан тохиолдлуудыг илрүүлж мэдээлэх REDD+-ийн Хяналт, үнэлгээний тогтолцоо, тэдгээрийн эсрэг хариу арга хэмжээ авах механизм болон үйл ажиллагаануудын талаарх тайлбар (СНСЗ F3-тай давхацна).	• REDD+-ийн Хяналт, үнэлгээний тогтолцооны холбогдох онцлогуудыг тайлбарлах, жишээ нь: - Мэдээллийг хэрхэн үнэлж дүгнэдэг вэ - Сөрөг нөлөө шилжсэн тохиолдолд авах менежментийн арга хэмжээ
	Хэрэгжүүлэх: G5.2. Сөрөг нөлөө шилжсэн тохиолдолд авсан менежментийн хариу арга хэмжээний талаарх мэдээлэл	• Сөрөг нөлөө шилжсэн тохиолдолд авсан менежментийн арга хэмжээний үр дүнг тайлбарлах: - Шалтгааныг тогтоосон - Авсан хариу арга хэмжээ г.м

Хавсралт 3: СНСМС-ийн загварын талаарх зөвлөлдөх уулзалт

3.1. СНСМС-ийн загварын гол бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг боловсруулах семинар (2018 оны 3 сарын 25-27), Техникийн ажлын хэсгийн уулзалт (2018 оны 3 сарын 28)

3.1.1. Зорилго

Монгол орны СНСМС-ын зорилгыг тодорхойлох, уг системийг боловсруулахтай холбоотой холбогдох гол мэдээллийг хянан нягталж, мэдээллийн системүүд болон эх үүсвэрүүдэд үнэлгээ хийх нь энэхүү семинарын гол зорилго байлаа. Оролцогчид мэдээллийн систем болон эх үүсвэрүүдэд хийсэн үнэлгээ болон СНСМС-ийн зорилго, СНСМС-ийг ажиллуулах институцийн зохион байгуулалт, гүйцэтгэх үүрэг хариуцлагын талаар хэлэлцэв. Хэлэлцүүлгийн үр дүнд уг мэдээллийг системийг Ойн судалгаа, хөгжлийн төв (ОСХТ) эсвэл Байгаль орчны мэдээллийн төвд (БОМТ) хариуцуулах гэсэн хоёр хувилбарыг санал болголоо.

3.1.2 Оролцогчид

Тэрэлжид 3 сарын 26-27-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан СНСМС-ийн загварын боловсруулах семинарт 18 хүн (7 эмэгтэй) оролцсон бөгөөд ихэнх нь СНСМС-ийн мэдээллийн эх үүсвэр, тэдгээрийг боловсруулахтай холбоотой үйл ажиллагааг хариуцдаг төрийн байгууллагуудын төлөөлөгчид байлаа.

№	Нэр	Албан тушаал	Хүйс
1	Д. Жагдаг	БОАЖЯ-ны мэргэжилтэн	Эр
2	Ц. Банзрагч	Үндэсний зөвлөх	Эр
3	Шинэцэцэг	Төрийн бус байгууллага	Эм
5	Амармаа	Мэдээллийн системийн чиглэлээр ажиллаж байгаа үндэсний зөвлөх	Эм
6	Г. Мөнхзул	ГЗБГЗЗГ-ын газрын нөхцөл байдал чанарын хянан баталгаажуулах мониторингийн сүлжээ хариуцсан ахлах мэргэжилтэн	Эр
7	Б. Дөл	Техникийн ажлын хэсгийн гишүүн ГЗБГЗЗГ-ын усны нөөц, аялал жуулчлал, сувилалын зориулалтаар ашиглах газрын төлөвлөлт зохицуулалтын асуудал хариуцсан мэргэжилтэн	Эр
8	Э. Содномпил	БОАЖЯ-ны мэргэжилтэн	Эр
9	Р. Отгончимэг	ГЗБГЗЗГ-ын газрын төлөвлөлт хариуцсан мэргэжилтэн	Эм
10	З. Нарангэрэл	Техникийн ажлын хэсгийн гишүүн, БОМТ-ын мэдээллийн сан хариуцсан мэргэжилтэн	Эм
11	Э. Санаа	УАӨТХН-ийн мэргэжилтэн	Эм
12	Барсболд	ОСХТ, ойн инженер	Эр
13	Б. Хосбаяр	Техникийн ажлын хэсгийн гишүүн, GIS мэргэжилтэн (ОСХТ)	Эр
14	Алтангадас	Мэдээллийн сангийн мэргэжилтэн, ОСХТ	Эр
15	Уянгаа	Техникийн ажлын хэсгийн гишүүн, ҮСГ-ын мэргэжилтэн	Эм
16	С. Норов	Үндэсний статистикийн хорооны ахлах мэргэжилтэн	Эм
17	А. Оюунчимэг	Үндэсний статистикийн хорооны мэргэжилтэн	Эр
18	Б. Отгонсүрэн	Техникийн ажлын хэсгийн дэд дарга, БОАЖЯ	Эр
UN-REDD Programme			
19	Yeseul Byun	Монгол орны UN-REDD хөтөлбөрийн ОУ-ын зөвлөх	Эм

20	Steve Swan	СНСЗ-уудыг олон улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэх асуудал хариуцсан зохицуулагч	Эр
21	David Annandale	Олон улсын зөвлөх	Эр
22	Charlotte Hicks	UNEP-WCMC-ийн хөтөлбөрийн ажилтан	Эм
23	Д.Энхжаргал	Монгол орны UN-REDD хөтөлбөрийн СНСЗ-ын асуудал хариуцсан Үндэсний зөвлөх	Эм
24	Б.Ганчимэг	Туслах ажилтан	Эм
25	Б.Номинчулуун	Орчуулагч	Эм
26	Д.Дуламжав	Орчуулагч	Эм
27	Chris Dickinson	Монгол орны UN-REDD хөтөлбөрийн ТАЗ	Эр

3.1.3 Гол үр дүн

СНСМС-ийн загвар боловсруулах семинараас дараах гол үр дүн гарлаа.Үүнд:

Мэдээллийн систем болон мэдээллийн эх үүсвэрүүдийг үнэлэх чиглэлээр: Семинарын үеэр: ГЗБГЗЗГ, УАӨТХН, УАӨТХН, БОМТ, ОСХТ, ҮСГ, БОАЖЯ зэрэг гол гол мэдээллийн систем болон мэдээллийн эх үүсвэрүүдийг танилцуулсан. Семинарт оролцогчид багуудад хуваагдан үнэлгээний хүснэгт дээр ажиллав. Мөн багууд дээрх мэдээллийн системүүдээс СНСЗ тус бүрт хамаарах ямар мэдээ, баримт авч болох талаар тодруулж ажиллав.

СНСМС-ийн зорилгыг санал болгосон нь:

Монголд байгуулахаар төлөвлөж байгаа СНСМС-ийн зорилгын талаар дээрх семинарын үеэр болон дараа нь зохион байгуулсан ТАХ-ийн уулзалтын үеэр хэлэлцсэн. Өмнөх семинарын үеэр боловсруулсан зорилгуудын жишээг оролцогчдод танилцуулсан бөгөөд багийн ажлын хүрээнд тэдгээр зорилгыг хэлэлцсэн. Хэлэлцүүлэг нь дараах асуултуудын дагуу өрнөв. Үүнд:

- Монгол Улс нь НҮБ-ийн УАӨСК-оос гадна бусад олон улсын гэрээгээр аливаа сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмуудтай холбоотой тайлан өгөх үүрэг хүлээсэн үү? Жишээлбэл: REDD+-ийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд санхүүжилт олгосон бусад байгууллагын шаардлагыг биелүүлэхэд энэ СНСМС-ийг ашиглах уу?
- СНСМС нь Канкуны зарчмуудаар хязгаарлагдахгүйгээр өөр бусад өргөн хүрээний мэдээллийг цуглуулах, зохион байгуулах түгээх зэрэг үүрэг гүйцэтгэх үү? Жишээлбэл, : REDD+-ээс өөр үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлж байгаа бусад бодлогын хэрэгжилтийг хянах гэх мэт?
- СНСМС-ийг цаашид явцын дунд алхам алхмаар боловсруулж, сайжруулж байх аргачлалыг баримтлах уу? Жишээлбэл: СНСМС нь одоогоор REDD+-ийн СНСЗ-уудад голлон анхаарсан байх боловч цаашдаа өөр нэмэлт зорилгуудыг тусгаж болно гэх мэт.

Оролцогчид болон техникийн ажлын хэсгийн гишүүд доорх зорилгыг санал болгов:

Үе шат 1: 2018 - 2020

- СНС Канкуны зарчмуудыг БХЖ-нд хэрхэн тусган хэрэгжүүлж байгаа талаар тайлагнах

- Уур амьсгалын ногоон сан г.м бусад санхүүжүүлэгч байгууллагуудаас санхүүжилт авах шаардлагыг хангах
- Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилтийг дэмжих

Үе шат 2: 2021 - 2024

- Ойн салбарт хэрэгжиж байгаа уур амьсгалын өөрчлөлтөнд дасан зохицох, түүнийг сааруулахтай холбоотой бүх хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн талаар (үндэсний зорилтот хувь нэмэр, үндэсний тайлан зэрэгт мэдээлэл өгнө) тайлагнах

ТАХ-ийн уулзалтын дараа Оролцогчид СНСМС-ийн дээрх зорилгуудын хугацааг Үндэсний REDD+ Хөтөлбөрийн үе шатуудтай нийцүүлэн өөрчлөв (2018-2020, 2021-2024).

Үүнээс гадна СНСМС-ийн зорилго хараахан биш боловч уг системийг боловсруулах явцад мөрдвөл зохих зарчмуудыг дараах байдлаар тодорхойлсон байна :

- Мэдээллийн хүртээмж хэрэглээг сайжруулж өгсөн байх
- СНСМС нь урт хугацаагаар тогтвортой ажиллах
- Салбар хоорондын нэгдсэн мэдээллийн систем байх
- Орон зайн дүн шинжилгээг багтаасан цахим талбар байх.

СНСМС-ийг ажиллуулах институцийн зохион байгуулалт, үүрэг, хариуцлага:

Байгууллага	СНСМС-тэй холбоотой одоогийн гүйцэтгэж буй үүрэг
ОСХТ	Ойн салбарын мэдээллийг цуглуулах, шинэчлэх, дүн шинжилгээ хийх, тайлагнах
ГЗБГЗЗГ	Газрын тухай мэдээллийг цуглуулах, шинэчлэх, дүн шинжилгээ хийх, тайлагнах
ҮСГ	Өөр өөр салбаруудаас мэдээллийг цуглуулж эмхэтгэх, нийгэм эдийн засгийн мэдээллийг цуглуулж, дүн шинжилгээ хийж, түгээх
БОМТ	Яам болон байгууллагуудаас байгаль орчны мэдээллийг цуглуулж, эмхэтгэж түгээх (байгаль орчны хуулийн хүрээнд)
БОАЖЯ	Дүн шинжилгээ хийх, тайлан боловсруулах (Байгаль орчны төлөв байдлын тайлан г.м)
УАӨТХН	Уур амьсгалын өөрчлөлтийн мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх, тайлагнах
МХЕГ	Стандарт, зөрчилтэй холбоотой мэдээллийг цуглуулах, дүн шинжилгээ хийх, тайлагнах
ОБЕГ	Онцгой нөхцөл байдал болон байгалийн гамшгийн талаарх мэдээллийг цуглуулж, тайлагнаж, түгээх

Цагдаагийн байгууллага	Гэмт хэргийн талаарх мэдээллийг цуглуулж, тайлагнах, мэдээллийг түгээх
Байгаль орчны иргэний нийгмийн зөвлөл	Байгалийн нөөцийн ашиглалтын талаарх мэдээллийг цуглуулах, эмхэтгэх, хянах, түгээх

СНСМС-ийг хариуцаж ажиллуулах институц, гүйцэтгэх үүрэг, хариуцлагын зохион байгуулалтын 1-р хувилбарыг харуулсан бүдүүвч зураг

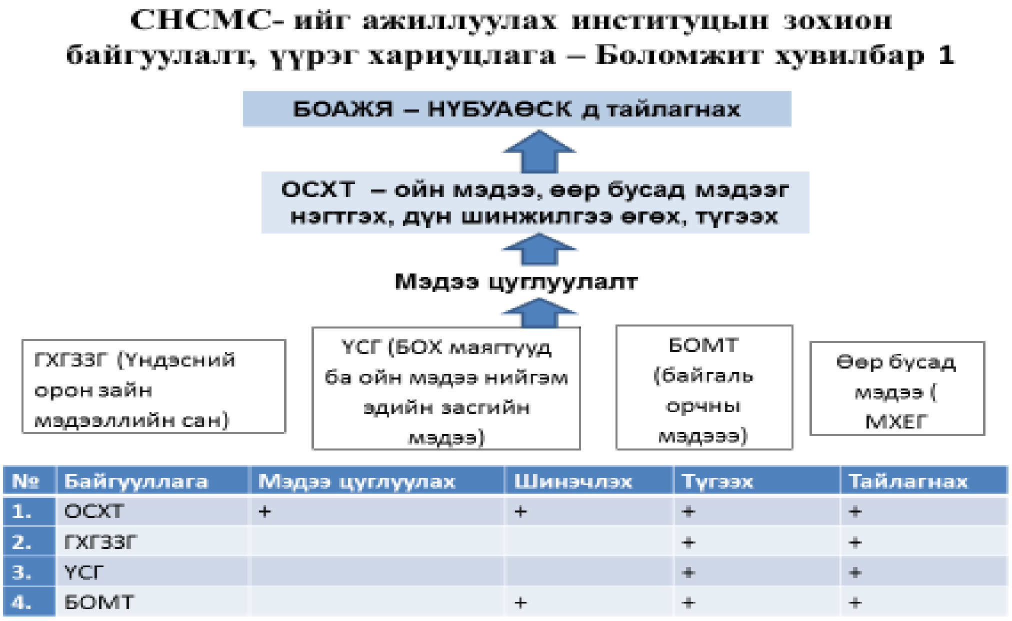

СНСМС-ийг хариуцаж ажиллуулах институц, гүйцэтгэх үүрэг, хариуцлагын зохион байгуулалтын 2-р хувилбарыг харуулсан бүдүүвч зураг

СНСМС- ийг ажиллуулах институцийн зохион байгуулалт, үүрэг хариуцлага – Боломжит хувилбар 2

3.1.4 СНСЗ болон СНСМС боловсруулах техникийн ажлын хэсгийн (СНСЗ-СНСМС-ийн ТАХ) уулзалтын хэлэлцүүлэг

Семинарын дараа СНСЗ болон СНСМС боловсруулах техникийн ажлын хэсгийн (СНСЗ-СНСМС-ийн ТАХ) уулзалтыг Улаанбаатар хотноо зохион байгуулсан бөгөөд үүнд 39 хүн оролцсон (22 эмэгтэй). Уулзалтад СНСЗ болон СНСМС-ийн техникийн ажлын хэсгийн гишүүд мөн (хэмжилт, тайлагналт, баталгаажуулалтын асуудал хариуцсан техникийн ажлын хэсэг зэрэг) бусад холбогдох ТАХ-ийн гишүүд болон СНСМС-ийн мэдээллийн эх үүсвэр, түүнийг хөгжүүлэхтэй холбоотой асуудлыг хариуцах төрийн гол байгууллага, агентлагийн ажилтнууд, монгол орны UN-REDD хөтөлбөрийн мэргэжилтнүүд болон UN-REDD хөтөлбөрийн бүсийн болон олон улсын зөвлөхүүд оролцсон.

Энэ уулзалтын үеэр СНСЗ-уудыг үндэсний нөхцөлд нийцүүлж тодорхойлсон төсөл, мэдээллийн систем болон эх үүсвэрүүдэд хийсэн үнэлгээний эхний үр дүн, СНСМС-ийн загварыг боловсруулах семинараас гарсан үр дүнг танилцуулж, энэ гурван ажлын үр дүнг багаар хэлэлцүүлэв.

СНСМС-ийн загварын бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн талаар оролцогчид дараах саналуудыг дэвшүүлэв:

- СНСМС-ийн зорилтуудыг санал болгосныг хүлээн зөвшөөрсөн. Гэхдээ зорилтуудын хамрах хугацааг REDD+Үндэсний хөтөлбөрийн төслийн хугацаатай уялдуулж өөрчлөхийг зөвлөв.
- Мэдээллийн систем, эх үүсвэрүүдийг үнэлэх болон хожим СНСМС-ийг ажиллуулахад шинжлэх ухааны байгууллага, иргэний нийгмийн байгууллагуудын гүйцэтгэх үүрэг ямар байх талаар асуулт тавьж байсан. Хэдийгээр СНСМС-д үндэсний хэмжээнд батлагдсан, албан ёсны мэдээ баримтыг оруулах, мэдээг улсын хэмжээнд тогтмол цуглуулж байх шаардлагатай ч, үнэлгээний үеэр эрдэм шинжилгээний

байгууллагууд болон иргэний нийгмийн төлөөлөгчидтэй уулзаж байна. Үүнээс гадна, СНСЗ-ын талаарх мэдээллийг хянах болон баталгаажуулахад эдгээр байгууллага гол үүрэг гүйцэтгэнэ гэж үзэж байна.

- СНСМС-ийг хариуцах институцийн үүрэг, хариуцлагын тухайд СНСМС-ийг удирдаж ажиллуулах байгууллагатай холбоотой тодорхой санал гараагүй. Семинарын үеэр дэвшүүлсэн хоёр хувилбарыг цаашид судалж, үнэлнэ.

3.2. "Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх мэдээллийн систем (СНСМС)-ийн загварын бүрэлдэхүүн хэсгүүд" сэдэвт семинар (2018 он 6 сарын 19)

3.2.1 Зорилго

Уг семинарын зорилго нь оролцогчдод Монгол орны REDD+-ийн СНСМС-ийн загварын бүрэлдэхүүн хэсгүүд ямар байх талаар өмнө дэвшүүлсэн саналыг танилцуулж, хянуулан саналыг нь авах, СНСМС-ийн загварын бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн талаар оролцогчдод тодорхой мэдлэг ойлголт өгөхөд оршиж байв..

3.2.2 Оролцогчид

Уг семинарт СНСЗ-ууд болон СНСМС-ийг боловсруулах техникийн ажлын хэсгийн гишүүдээс гадна бусад техникийн ажлын хэсгийн гишүүд (ХТБ), СНСМС-тэй чиг үүргийн хувьд холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагын төлөөлөгчид оролцлоо. Нийт 40 хүн (23 эмэгтэй) оролцсон.

№	Нэр	Албан тушаал	Хүйс
Техникийн ажлын хэсгийн гишүүд			
1	Ц. Банзрагч	Үндэсний зөвлөх, UN-REDD	Эр
2	Дөл	ГЗБГЗЗГ-ын мэргэжилтэн	Эр
3	З. Нарангэрэл	БОМТ-ийн мэргэжилтэн	Эм
4	А. Оюунчимэг	Техникийн ажлын хэсгийн гишүүн	Эм
Байгууллагууд			
5	Ч. Болдбаатар	Монгол улсын Шинжлэх ухаан технологийн их сургууль	Эр
6	Тодгэрэл	Монгол улсын Шинжлэх ухаан технологийн их сургууль	Эм
7	Батсайхан	Гео-экологийн хүрээлэн	Эр
8	Баттулга	Гео-экологийн хүрээлэн	Эр
Агентлагууд			
9	Мөнхзул	ГЗБГЗЗГ-ын ахлах мэргэжилтэн	Эр
10	Барсболд	ОСХТ, ойн инженер	Эр
Хувийн компаниуд			
11	Баярсайхан	"Хөвчийн хоймор" компани	Эр
Монгол орны байгаль орчны иргэний нийгмийн зөвлөлүүд			

12	Төмөрмөнх	Монгол орны иргэний нийгмийн зөвлөлийн гишүүн	Эр
13	Д. Саранчимэг	Монгол орны иргэний нийгмийн зөвлөлийн гишүүн	Эм
14	О. Мөнхзул	Монгол орны иргэний нийгмийн зөвлөлийн гишүүн	Эм
15	М.Болорсайхан	Монгол орны иргэний нийгмийн зөвлөлийн гишүүн	Эм
16	Б. Чулуунсүрэн	Монгол орны иргэний нийгмийн зөвлөлийн гишүүн	Эм
Бусад төрийн бус байгууллагууд			
17	Шинэцэцэг	“Сайн хөрш” төрийн бус байгууллагын мэргэжилтэн	Эм
Ойн тогтвортой хөгжлийн зөвлөл			
18	Болдбаатар	Ойн тогтвортой хөгжлийн зөвлөлийн гишүүн	Эр
19	Бадамханд	Ойн тогтвортой хөгжлийн зөвлөлийн гишүүн	Эм
20	Аюуш	Ойн тогтвортой хөгжлийн зөвлөлийн гишүүн	Эр
Орон нутгийн мэргэжилтэн, албан хаагчид			
21	Жавхлан	Ойн ангийн инженер	Эм
22	Мөнхсайхан	Дорнод аймгийн ойн ангийн дарга	Эм
23	Нансалмаа	Дорнод аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эм
24	Нямхатан	Хэнтий аймгийн ойн ангийн дарга	Эр
25	Гүрсүрэн	Хэнтий аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эм
26	Өлзийхишиг	Дархан-уул аймгийн ойн ангийн газрын инженер	Эм
27	Баасансүрэн	Архангай аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эр
28	Мөнхзул	Дархан аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эм
29	Б. Отгонжаргал	Булган аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эм
30	Болормаа	Хөвсгөл аймгийн байцаагч	Эм
31	Батмагнай	Ойн ангийн инженер	Эр
32	Энхбаяр	Төв аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эр
33	Борчулуун	Сүхбаатар аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эм
34	Цэнгэлзаяа	Сэлэнгэ аймгийн ойн ангийн дарга	Эм
35	Отгон-Эрдэнэ	Сүхбаатар аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эм
36	Банзрагч	Завхан аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эр
37	Цэрэнсугир	Дундговь аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эм
38	Дашцэдэн	Говьсүмбэр аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эр
39	Энхтуяа	Увс аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эм
40	Цэрэнлхам	Хөвсгөл аймгийн БОАЖГ-ын мэргэжилтэн	Эм
UN-REDD хөтөлбөр			

41	Б. Хишигжаргал	Хөтөлбөрийн менежер	Эр
42	Ш. Хикс	UNEP-WCMC-ийн техникийн ахлах ажилтан	Эм
43	Мириам Гута	UNEP-WCMC-ийн Хөтөлбөрийн ажилтан	Эм
44	Д. Дуламжав	Орчуулагч	Эм
45	Ж. Амармаа	UN-REDD хөтөлбөрийн үндэсний зөвлөх	Эм
46	Д. Энхжаргал	Монгол орны UNREDD хөтөлбөрийн үндэсний зөвлөх	Эм

3.2.3 Гол үр дүн

Оролцогчид багуудад хуваагдан мэдээллийн бүтэц, институцийн үүрэг, зохион байгуулалт, СНСМС-ийн архитектур буюу бүтэц, СНСМС-ээс гарах мэдээлэл түүнийг түгээх арга замууд зэрэг СНСМС-ийн тодорхой хэсгүүдэд анхаарал хандуулж ажиллаа.

Баг 1: Мэдээллийн бүтэц

1-р баг СНСМС дэх мэдээллийг хэрхэн зохион байгуулах талаар хэлэлцээд хэд хэдэн шалгуур үзүүлэлтийн жишээг боловсруулав. Тухайлбал, СНСЗ А-1.3 “Дурьдсан конвенц, хөтөлбөрүүдийн холбогдох зорилго/зорилтуудтай шууд нийцсэн REDD+ -ийн БАХ-нүүдийн үр дүн (жишээ нь биологийн олон янзыг хамгаалах чиглэлээр бүс нутагт хэрэгжүүлэх менежмент сайжирсан, хуурай газрын ойд нөхөн сэргээлт хийсэн га талбай г.м.)” гэсэн мэдээллийн хэрэгцээний шалгуур үзүүлэлт нь ойн талбай /га/, ойн зурвас /га/, байгалийн сэргэн ургалт бүхий талбай /га/, зарцуулсан хөрөнгө /сая төгрөг/, мод үржүүлгийн хүчин чадал /га/, тарьц, суулгац /мян.ширхэг/, тарьсан модны амьдралтын хувь /%/, таримал ойн хэмжээ /га/ зэрэг байж болно.

СНСЗ D– 3.2 “REDD+-ийг хэрэгжүүлэх, мониторинг хийхэд салбар дундын зохицуулалтыг хангах механизм/платформуудын ашиглалттай холбоотой үр дүн (жишээ нь зохион байгуулсан хурал, уулзалтууд, хэрэгжүүлсэн хамтын ажиллагаа)” гэсэн мэдээллийн хэрэгцээний шалгуур үзүүлэлтүүд нь уулзалтууд /зохион байгуулсан уулзалтын тоо/, зөвлөлдөх уулзалт /хэлэлцүүлгийн тоо/, оролцогчдын тоо, БАХ-нүүдэд өгсөн санал, өгсөн санал, зөвлөмжийн тоо зэрэг байж болно.

Зарим тодорхой мэдээллийн хэрэгцээнүүдийн шалгуур үзүүлэлтүүдийг нэмж санал болгосныг доорх хүснэгтэд үзүүлэв:

Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх Зарчим А: Тухайн үйл ажиллагаа нь ойн үндэсний хөтөлбөр, холбогдох олон улсын гэрээ, хэлэлцээрүүдийн зорилгод хувь нэмэр оруулахуйц буюу эсвэл тэдгээрт нийцсэн байна		
Үндэсний тодорхойлолт	**Мэдээллийн хэрэгцээ**	**Шалгуур үзүүлэлт/ хэмжигдэхүүн**
А3. REDD+-ийн БАХ-нүүд нь МУ-ын Засгийн газраас ядуурлыг бууруулах, тогтвортой хөгжлийн дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа Ядуурлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр, Монгол Улсын Тогтвортой	**Тусгах:** А3.1 REDD+Үндэсний хөтөлбөр нь Ядуурлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр, Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал 2030 болон олон улсын Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудад тусгагдсан холбогдох зорилго/ зорилттой хэр нийцэж мөн/эсвэл дэмжиж байгааг тодорхойлох. А3.2 Эдгээр үзэл баримтлал, бодлого, хөтөлбөрүүдийн холбогдох	- Ойн салбарт ажиллагсдын тоо - Тухайн жилд ойн аж ахуйн арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд түр ажил эрхэлж буй ажилчдын тоо - Шинээр байгуулагдсан мод боловсруулах үйлдвэрийн тоо

хөгжлийн хэтийн төлөв 2030, Дэлхийн тогтвортой хөгжлийн зорилтуудад зорилтуудад нийцсэн байна.	зорилго/зорилтуудтай шууд нийцэж, уялдаж байгаа БАХ-уудыг тодорхойлох.	
	Хэрэгжүүлэх: A3.3 Дурдсан үзэл баримтлал, бодлого, хөтөлбөрүүдийн холбогдох зорилго/зорилтуудтай шууд нийцэж, уялдаж байгаа, дээр тодорхойлсон REDD+ -ийн БАХ-уудын хүрээнд хүрэх үр дүн (жишээ нь нийгэм-эдийн засагт үзүүлсэн эерэг нөлөөлөл болон хамгаалах чиглэлийн үйл ажиллагаанд үзүүлсэн үр дүн г.м)	
Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх Зарчим B: - (b) Хууль эрхзүй, бие даасан байдлыг харгалзан үзсэн ил тод, үр дүнтэй үндэсний ойн засаглалын бүтэцтэй байх		
Үндэсний тодорхойлолт	**Мэдээллийн хэрэгцээ**	**Шалгуур үзүүлэлт / хэмжигдэхүүн**
B2. МУ-ын Засгийн газар нь ойн засаглалыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг цаашид сайжруулж байх үүднээс REDD+-ийг хэрэгжүүлэхэд оролцох байгууллагуудад төсвийн болон бусад нөөцийг (боловсон хүчин, технологи, сургалт) хуваарилна.	**Тусгах:** B2.1. REDD+ -н хэрэгжилттэй холбогдолтой агентлагуудад үзүүлсэн төсвийн болон бусад нөөцийн (боловсон хүчин, технологи, сургалт) хуваарилалтын талаарх мэдээлэл. B2.2 Тухайн холбогдох агентлагуудын урт хугацаанд эдгээр нөөцийн хуваарилалт болон ашиглалтыг сайжруулах төлөвлөгөөний талаар мэдээлэл.	- Мэргэжлийн боловсон хүчний тоо хэмжээ - Зохион байгуулсан сургалтын тоо - Сургалтад хамрагдсан хүний тоо - Мэргэжил дээшлүүлсэн хүний тоо
	Хэрэгжүүлэх: B2.3 REDD+ -н хэрэгжилтийг хангах зорилгоор олгосон санхүүжилт болон зарцуулалтын талаарх мэдээллийг холбогдох агентлаг тус бүрээр.	- Тухайн жилд ойг хамгаалах, нөхөн сэргээхэд зарцуулсан зардлын хэмжээ /сая,төг/ - Үүнээс эх үүсвэр тус бүрээр
B3. REDD+ БАХ-нууд нь Ойн тухай хуулийн хүрээнд ТОМ-ийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой институцын болон хүний нөөцийн чадавх бэхжүүлэх үйл ажиллагааг багтаасан байна.	**Тусгах:** B3.1. Одоо байгаа эсвэл шинээр бий болгох Тогтвортой ойн менежмент (ТОМ)-ийн төлөвлөгөөнүүдийг дэмжсэн БАХ-уудыг тодорхойлох. B3.2. ТОМ-ийн төлөвлөгөөнүүдийн хэрэгжилтийн хүрээнд байгууллагын бүтцийг бий болгох, техникийн чадавхи бэхжүүлэх чиглэлийн арга хэмжээг шууд дэмжсэн БАХ-уудыг тодорхойлох.	
	Хэрэгжүүлэх: B3.3. ТОМ-ийн төлөвлөгөөнүүдийг хэрэгжүүлэх болон шинээр боловсруулах (байгууллагын бүтцийг бий болгох, техникийн чадавхи бэхжүүлэх зэргийг оруулсан) үйл ажиллагааг дэмжсэн, дээр тодорхойлсон БАХ-уудаас гарах/гарсан үр дүн (жишээ нь шинээр боловсруулсан төлөвлөгөөнүүдийн тоо, төлөвлөгөөний хэрэгжилтэнд зориулж олгосон	- ОМТ-төлөвлөгөөгөө батлуулсан эсэх /аймаг, сум бүрээр/ - ОМТ-ний хэрэгжих хугацаа/ - Хэрэгжилийн үр дүн /хувиар/ - ОМТ хэрэгжүүлэх нийт зардал сая төг/үйл ажиллагаа

	санхүүжилт, чадавхи бэхжүүлэх чиглэлийн арга хэмжээ г.м).	болон эх үүсвэр тус бүрээр/
В7. REDD+ БАХ нь жендерийн тэгш байдлыг болон Жендерийн тухай хуулийг дэмжсэн байна.	**Тусгах:** В7.1. REDD+ нь жендерийн тэгш байдлыг болон Жендерийн тухай хуулийг хэрхэн дэмжиж байгааг тайлбарласан байдал.	- Ойн салбарт ажиллагдсын тоо/хүйсээр/ - Албан тушаалын ангиллаар/хүйсээр/
	Хэрэгжүүлэх: В7.2. Хүйсийн эрх тэгш байдал, ялангуяа ашгийн эрх тэгш хуваарилалт, оролцоо, ажил эрхлэлт, газар болон ой ашиглах эрх зэргийг дэмжин сурталчилах чиглэлийн REDD+ -ийн БАХ-уудын хэрэгжилтийн үеэр авсан арга хэмжээнүүдийн үр дүнг тодорхойлох	- Ойн салбарт ажиллагсдын цалингийн дундаж хэмжээ /хүйсээр, мянган төгрөг/
В8. REDD+ БАХ-г Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийн холбогдох зүйл, заалтуудтай нийцүүлж боловсруулж, хэрэгжүүлэх ба БАХ-нүүдийн талаарх мэдээлэл ил тод, хүртээмжтэй байх бөгөөд холбогдох талуудад мэдээллийг тохирох аргаар хүргэнэ.	**Тусгах:** В8.1. Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийн холбогдох зүйл, заалтууд Үндэсний REDD+ хөтөлбөрд REDD+ ийн БАХ-ууд мөн REDD+ ийн үйл явцуудыг оролцуулаад, хэрхэн тусгагдсан болохыг тодорхойлох (зүйл, заалтаас хамааран мэдээлэл хуваалцах явц, талуудын оролцоог хангах гэх мэт зарчмуудыг нэрлэж болно)	
	Хэрэгжүүлэх: В8.2. REDD +ийн БАХ-г хэрэгжүүлэх явцад мэдээллийг хэрхэн хүртээмжтэй болгох талаархи үр дүн: - Хэдийд ямар мэдээллийг хүргэсэн, - Хэн мэдээллийг хэнтэй хуваалцсан , - Өөр өөр оролцогч талуудад тохиромжтой байдлаар ашиглах талаар тэрхүү мэдээллийг хэрхэн түгээсэн	- Мэдээлэл, сурталчилгаа хийсэн ажлын тоо/мэдээллийн хэрэгсэл тус бүрээр/ - Хамрагдсан хүний тоо/ - Мэдээлэл хүргэсэн арга, хэрэгсэл

2, 3-р багийн ажил: Институцийн гүйцэтгэх үүрэг, зохион байгуулалт

2, 3-р багууд институцийн зохион байгуулалттай холбоотой асуудлыг хэлэлцлээ. Багийн ажлыг дараах 2 диаграмд харууллаа. Институцийн бүтэцтэй холбоотой энэ 2 саналын хооронд нэг их ялгаа байхгүй бөгөөд 4-р зурагт харууллаа.

Баг 2: Институцийн гүйцэтгэх үүрэг /өгсөн саналыг улаанаар тэмдэглэв/

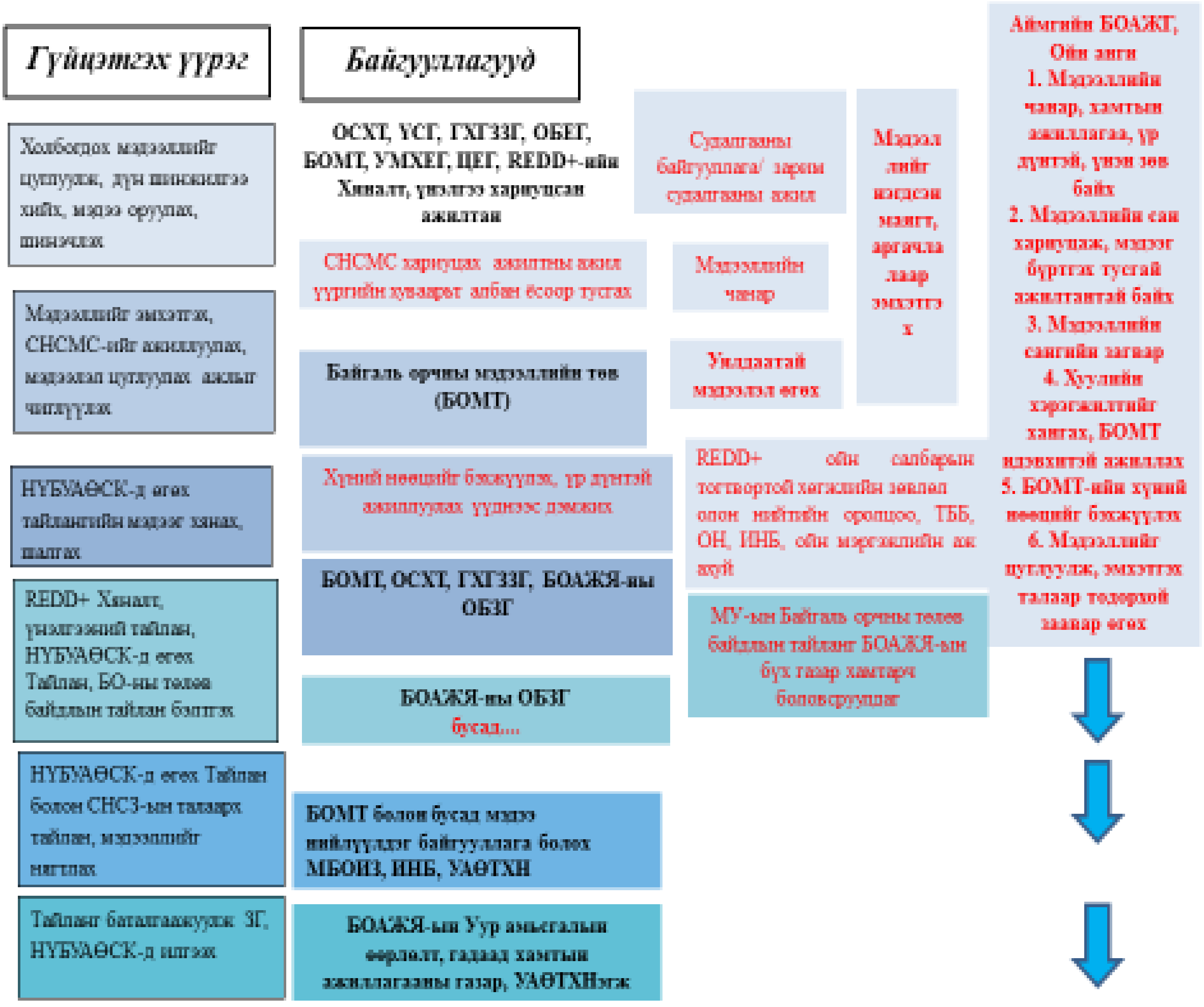

Баг 3: Институцын зохион байгуулалт

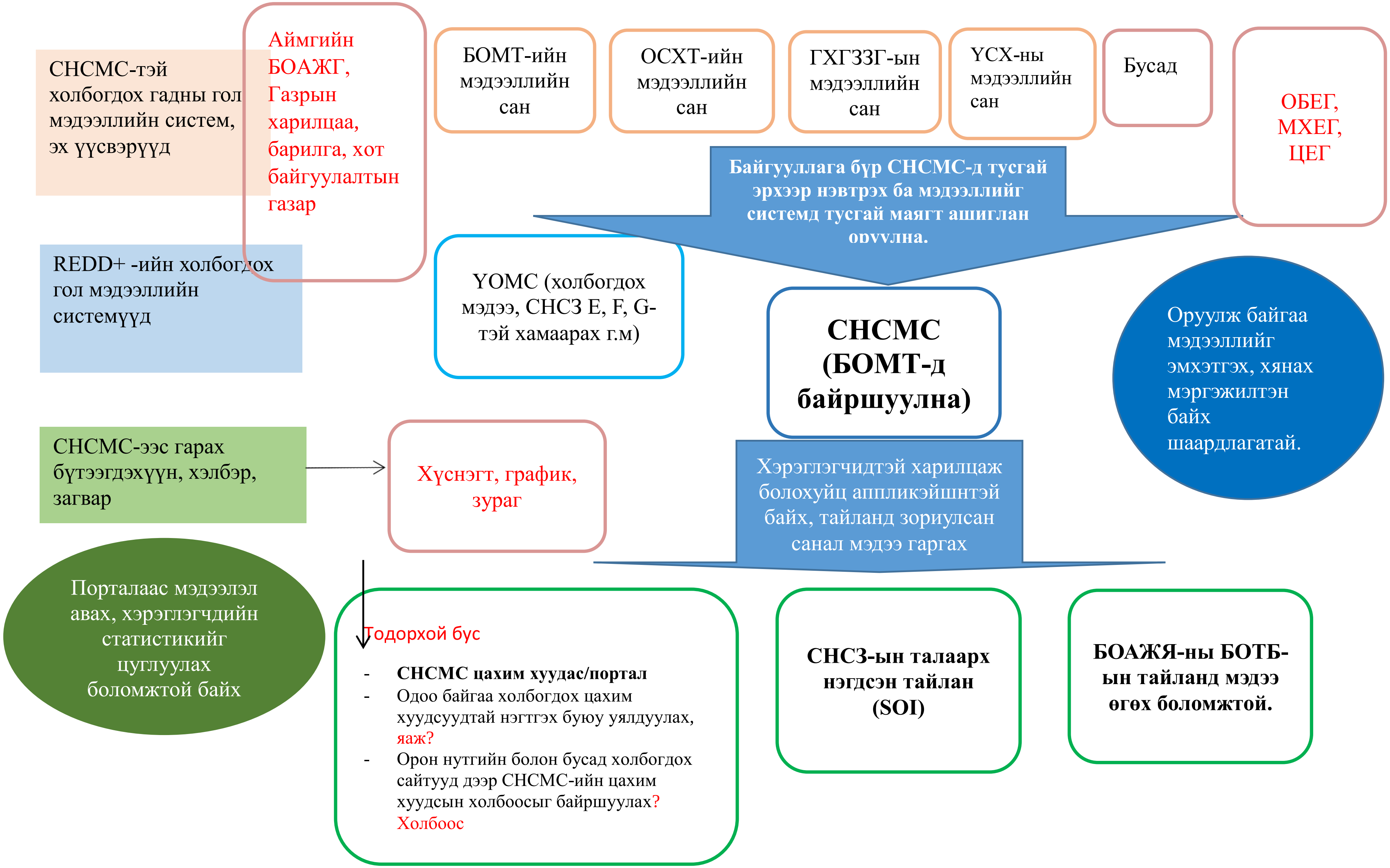

Баг 3. СНСМС-ийн бүтэц

3-р баг мэдээллийг цуглуулж зохион байгуулахтай холбоотой асуудалд төвлөрч ажилласан. Багийн ажлаас дараах 3 хувилбарыг боловсруулсныг доор харууллаа.

1-р хувилбарт, мэдээлэл цуглуулах үүрэгтэй байгууллагууд нь мэдээллийн тусгай маягтуудыг бөглөх бөгөөд энэ нь автоматаар статистикийн тайланд тусгагдаж, СНСМС-д орно. 2-р хувилбарт, мэдээлэл цуглуулдаг байгууллагууд нь тусгай маягтуудыг бөглөөд “СНСМС-ийн админ”-д илгээх бөгөөд түүнийг нь хүлээж авсан админ цааш нь СНСМС-д оруулна. 3-р хувилбарт, СНСМС-ийн админ нь мэдээлэл өгдөг байгууллагуудаас өөрөө мэдээллээ цуглуулж аваад “мастер маягт” боловсруулж түүнийгээ СНСМС-д оруулдаг байх юм. БОМТ-ийн одоо байгаа мэдээллийн сангаас мэдээг авч нэгтгэж болох хувилбарыг яагаад гаргаж ирээгүй нь ойлгомжгүй байна.

1)

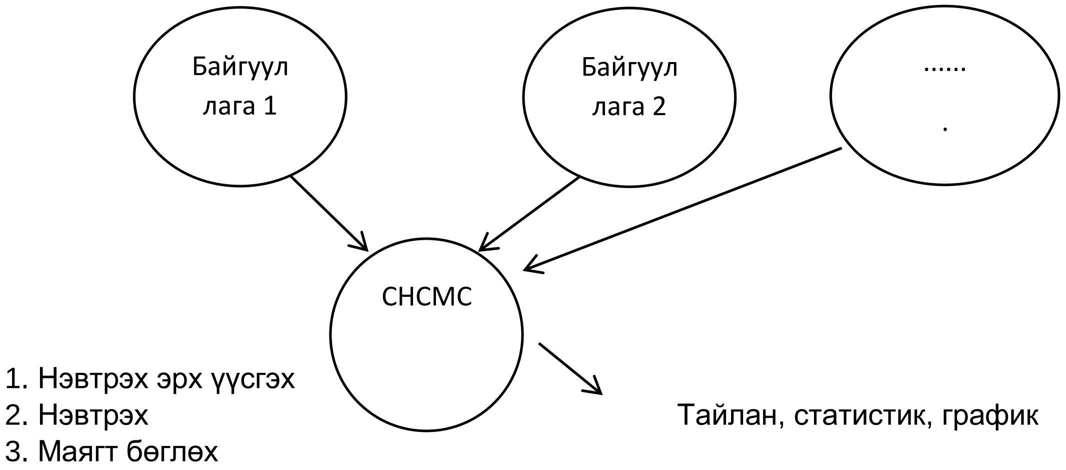

2)

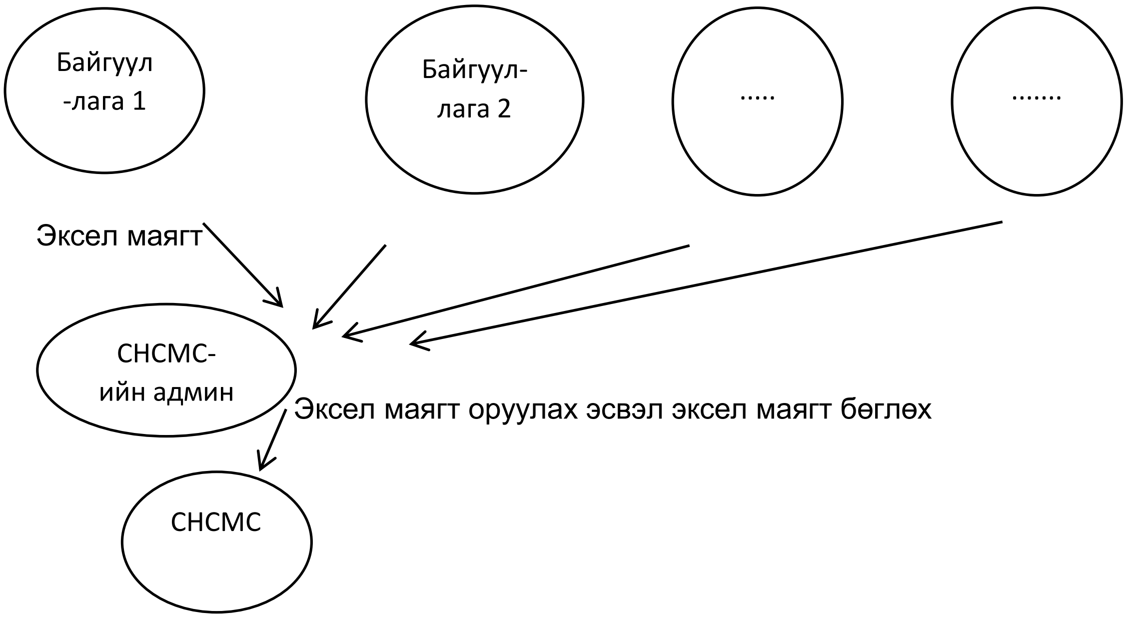

1. Эксел маягт бөглөнө
2. СНСМС-ийн админ руу илгээнэ
3. Бүх эксел маягтыг цуглуулж нэгдсэн нэг маягтад оруулна (экселийн гол маягт)
4. Эксел файлуудыг СНСМС-д оруулах

3)

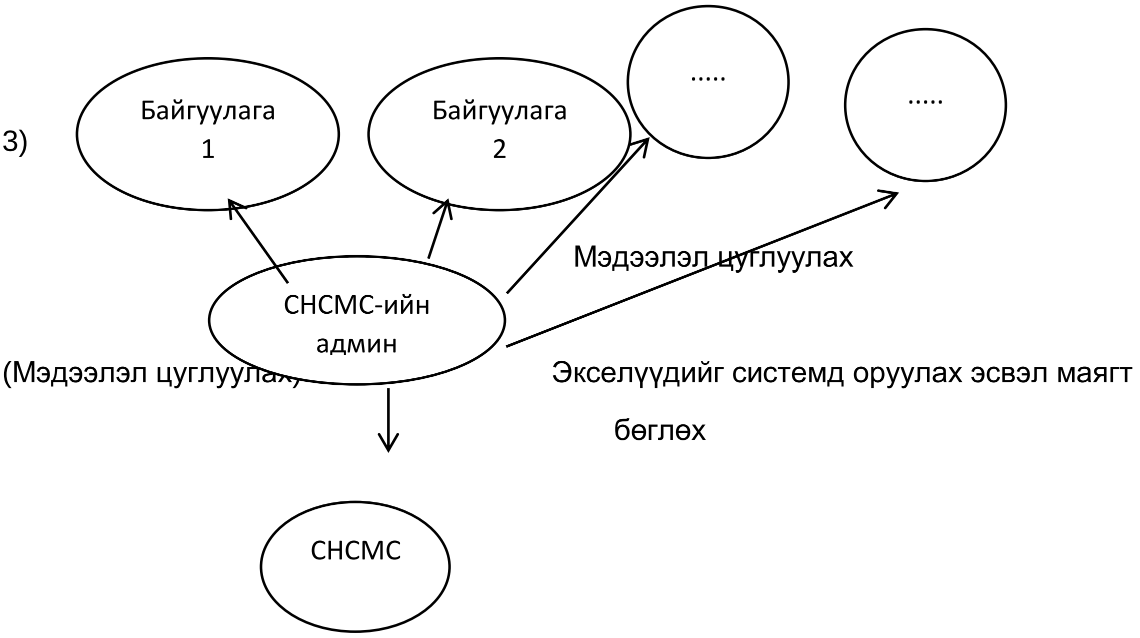

1. СНСМС-ийн админ мэдээлэл цуглуулна
2. Мэдээллийг эксел файлд оруулах эсвэл эксел маягт руу хуулж оруулах

Баг 4: СНСМС болон сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зарчмын талаар олон нийтэд мэдээлэх

4-р баг нь СНСМС-ээс гарах мэдээллийг хэрхэн өөр өөр зорилтот оролцогч бүлгүүдэд түгээх талаар асуудал дэвшүүлж ажиллаа. Тус багийн ажлаас гарсан үр дүнг дараах хүснэгтэд үзүүллээ. REDD+-ийн мэдээллийг түгээх суваг, СНСЗ-уудын талаар ерөнхийд нь хэлэлцсэн болохыг анхаарна уу.

А) Зорилтот бүлэг: Эмзэг бүлгийн иргэд /хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд/ үндэстний цөөнх

Сэдэв	**Сувгууд**
REDD+ -ийн ерөнхий тайлан	Телевизийн хөтөлбөр, ном хэвлэлийг эх хэлээр нь түгээх
СНСЗ-уудын товч танилцуулга	Телевизийн хөтөлбөрийг дохионы хэлээр явуулах
Байгалийн нөөцийн төлөв байдал, түүнд оролцох боломж	Монголын хэвлэл мэдээллийн сувгууд
Жич: Багийн дарга, ахлагч бүлгийн ахлагчдыг мэдээлэл цуглуулахад дайчилж ажиллуулж болно.	

Б) Зорилтот бүлэг: Хүүхэд, залуучууд

Сэдэв	**Сувгууд**
REDD+ -ийн үйл ажиллагаа, үр дүн	Ном дэвтрийн хавтсан дээр хэвлэх
БХЖ, үр ашиг, чадавх бэхжүүлэх хөтөлбөрүүд	Хүүхдийн оролцооны байгууллагууд
Доройтсон газрын төлөв байдал, түүний сөрөг нөлөө	Залуучуудын байгууллагууд
Бодлого, арга хэмжээ, хувь нэмэр, оролцоо	Сургуулийн өмнөх боловсролоор дамжуулах
Сайн дурын оролцогчид, оюутнууд	Фэйсбүүк, инстаграмм, твиттер
Тэмцээн, уралдаан зохион байгуулах	Утасны аппликэйшн /тоглоом/ Олон улсын болон үндэсний хэмжээнд тэмдэглэдэг өдрүүд - Усны өдөр - Ойн өдөр - Цөлжилттэй тэмцэх дэлхийн өдөр Хүрээлэн буй орчноо хамгаалах дэлхийн өдөр - 5, 10 сар (мод тарих өдөр)
Бусад суваг: TV сурталчилгаа, хүүхэлдэйн кино, манга ном, мэдээллийн самбар, кино театрын дэлгэцэнд кино эхлэхээс гардаг зар, баримтат кино /жүжиг/, тээврийн хэрэгсэлд зурагт хуудас наах г.м.	

В) 21 аймаг болон сумдын захиргаа

Сэдэв	**Сувгууд**
REDD+ -ийн ерөнхий тайлан	Засаг даргын тамгын газрын цахим хуудас
СНСЗ-ийн хэрэгжилтийн тайлан	Уулзалт, хэлэлцүүлэг, сургалт
БХЖ-ийн өөрчлөлт, хэрэгжилт	И-мэйл
Бусад сувагт: Файсбүүк групп, БОАЖЯ-ны цахим хуудас, ТВ, сонин, сэтгүүл (мэргэжлийн)	

Г) Иргэд, ойн нөхөрлөл, малчдад

Сэдэв	**Сувгууд**
Байгалийн нөөцийг ашиглах, хамгаалах (ой, хөрс, ус, биологийн төрөл зүйл, дархан цаацтай газар нутаг)	Багийн хурал
	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал

СНСЗ-уудын хэрэгжилт, тэргүүн туршлагууд, REDD+-ийн тайлан	Орон нутгийн ТВ, вэбсайт, Фэйсбүүк групп, сэтгүүл, радио
	Үндэсний мэдээллийн хэрэгслүүд (МОНТ, Монгол HD, Малчин ТВ, Боловсрол ТВ, TV9, Үндэсний радио, Байгаль орчны сонин, Хөдөөгийн мэдээ, “Монгол орны ой” сэтгүүл, “Монгол коммент” ТВ нэвтрүүлэг)
	Мэдээллийн сайтууд дээрх лого, сурталчилгаа (news.mn, ikon.mn, gogo.mn)
	Ам дамжуулан ярих
	Нийгмийн сүлжээ
	Автобус, галт тэрэг, онгоцонд сурталчилгаа байршуулах
	Эмнэлэг, зах, дэлгүүр
	Тусгай хамгаалалттай нутаг, амрал сувилалын газруудад мэдээлэл самбар тавих
	Байгаль хамгаалагч болон орон нутгийн удирдлагуудын мэдээлэл түгээх боломжийг сайжруулах
	Нөхөрлөлийн холбоо, ТББ ууд
	Уулзалт, сургалт, хэлэлцүүлэг
	Онцгой тэмдэглэлт өдрүүд
	Үзвэр үйлчилгээний тасалбар, бараа бүтээгдэхүүний шошгон дээр хэвлэх
	Тараах материал болон брошюр
	Мэссэж /БОАЖЯ/
	Дууны нэвтрүүлэг
	Ойн тогтвортой хөгжлийн зөвлөл
	Мэдээллийн электрон самбар
	Ахмадын холбоо
	Монголын хүрээлэн буй орчны иргэний зөвлөл-салбар 21
	Монголын хүрээлэн буй орчноо хамгаалах зөвлөл – салбар 28

3.3. Сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх мэдээллийн системийг ажилд оруулах тухай хурал (2018 оны 9 сарын 5-6)

Хуралд цөөн тооны техникийн ажилтнууд болон мэргэжилтнүүд оролцсон ба СНСМС-ийн бүтцийг улам боловсронгуй болгох, ирээдүйд СНСМС-ийг ажилд оруулах хэрэгцээ зэрэг асуудал дээр төвлөрлөө. Хурлыг 2018 оны 9 сарын 5-6-ны өдрүүдэд Улаанбаатар хотноо Байгаль орчны мэдээллийн төв (БОМТ) дээр зохион байгуулав.

3.3.1 Зорилго

Уг хурлын зорилгуудыг дурьдвал:

1. Монгол улсын СНСМС-ийг бүтэц дэх элементүүдийн хэлэлцүүлгийг эцэслэх

2. СНСМС-д нэн тэргүүнд шаардлагатай мэдээллийн сангууд болон эх үүсвэрүүдэд хамаатай мэдээллийн цоорхойг нөхөх

3. СНСМС-ийг ажилд оруулахыг шаардаж буй техникийн, улс төрийн, санхүүгийн болон бусад хэрэгцээг авч хэлэлцэх

3.3.2 Оролцогчид

Хуралд Байгаль орчны мэдээллийн төв (БОМТ), Ойн судалгаа, хөгжлийн төв (ОСХТ), Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар (ГЗБГЗЗГ), Үндэсний статистикийн хороо (ҮСХ) болон Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам (БОАЖЯ) зэрэг СНСМС-ийг бий болгоход оролцох магадлалтай гол байгууллагуудын төлөөлөл 13 хүн (үүний дотор 6 эмэгтэй) оролцов.

№	Нэрс	Албан тушаал	Хүйс
UN-REDD хөтөлбөр			
1	Д. Энхжаргал	Үндэсний зөвлөх	эм
2	Ж. Амармаа	Үндэсний зөвлөх	эм
3	Д. Дуламжав	Орчуулагч	эм
4	Шарлотт Хикс	ДБХАТ-ийн мэргэжилтэн	эм
5	Хонгор	Үндэсний зөвлөх	эр
Техникийн ажлын хэсэг болон бусад оролцогчид			
6	Уянгаа	ҮСГ-ын мэргэжилтэн	эм
7	Батзориг	ҮСГ-ын мэргэжилтэн	эр
8	Алтангадас	ОСХТ, ойн инженер	эр
9	Б. Хосбаяр	ОСХТ, ойн инженер	эр
10	З. Нарангэрэл	БОМТ-ын ойн мэргэжилтэн	эм
11	Б.Вандандорж	БОМТ, , GIS мэргэжилтэн	эр
12	Г. Мөнхзул	ГЗБГЗЗГ-ын ахлах мэргэжилтэн	эр
13	Эрдэнэбаяр	ГЗБГЗЗГ-ын мэргэжилтэн	эр
14	Одбаяр	БОАЖЯ-ны мэргэжилтэн	эр
16	Д. Жагдаг	БОАЖЯ-ны мэргэжилтэн	эр
17	Ананд	БОАЖЯ-ны мэргэжилтэн	эм
18	Ууганцэцэг	ОСХТ	эм
19	Ганчимэг	Туслах ажилтан	эм

3.3.3 Гол үр дүн

Хурлын үеэр хэлэлцүүлгийн гурван гол хүрээнд анхаарлаа хандуулсан ба үүнд: СНСМС-ийн хамгийн чухал, тэргүүлэх мэдэллийн сангуудын тухай бүрэн ойлголттой болох, санал болгож буй байгууллагын зохицуулалтыг авч үзэх ба СНСМС-ийг бий болгох үйл ажиллагааны хэрэгцээг авч хэлэлцэх зэрэг байв.

Нэн тэргүүний гэх мэдээллийн сангийн мэдээлэл

Мэдээллийн систем ба эх үүсвэрийн үнэлгээний үр дүнгийн танилцуулгын дараа оролцогчид өөрсдийн байгууллагын дагуу бүлгүүдэд хуваагдсан. Тэд өөрсдийн мэдээллийн системийн талаар сүүлчийн бүлэг асуултыг авч хэлэлцсэн ба дараах сэдвүүдийг хэлэлцэв: аймгийн түвшинд өгөгдлийг хэрхэн цуглуулдаг болох, тодорхой маягтын агуулга, мөн улсын түвшинд өгөгдлийг хэрхэн нэгтгэдэг болох.

Нэгдсэн хэлэлцүүлгийн үеэр дараах асуудлыг хөндөв:

- ГЗБГЗЗГ эсвэл ОСХТ-ийн аль нь ойн бүрхэвчийн өөрчлөлтийг мэдээлэх ёстойг хэлэлцэх үед ГЗБГЗЗГ нь ой бүхий газрын мэдээллийг зөвхөн 5 ангиллаар дамжуулдаг бөгөөд нь илүү нарийвчилсан ангилал ашигладаг болохыг тэмдэглэсэн. Ашигладаг мэдээллийн эх сурвалж ба аргууд нь бас өөр. ОСХТ мөн газрын хайгуул хийдэг бол ГЗБГЗЗГ сумдын газрын мэргэжилтнээс авсан өгөгдлийг ашигладаг.
- ОСХТ-ийн татварын тооллогын мэдээлэл 10 жил тутам гардаг, ойн нөөцийн мэдээллийн санг жил бүр шинэчилдэг (ОМ маягт гэхдээ заримдаа хуучин мэдээлэл ашигладаг). ГЗБГЗЗГ мэдээллээ жил бүр цуглуулдаг.
- СНСМС-д ойн бүрхэвчийн мэдээллийг ашиглахдаа ҮОМС ба хяналт тайлан шалгалтад ямар мэдээлэл ашиглаж буйг анхаарах хэрэгтэй ба мэдээллийн нэгдсэн байдлыг хадгалах хэрэгтэй. Учир нь нийт ой бүхий газар нутгийн мэдээлэл нь ГЗБГЗЗГ-ын мэдээлэл харин өөрчлөлтийн талаарх мэдээлэл нь ОСХТ-ийн мэдээлэл байж болзошгүй.
- ҮСХ-ны ашигладаг зэрлэг ан амьтан, байгалийн маягтанд ихэнхдээ зэрлэг амьтын ан агнуур тусгагдсан байдаг. Аймгууд жил бүр мэдээллээ бүрэн ирүүлдэггүй ба БОАЖЯ шалгадаггүй учир ҮСХ тэдгээр мэдээллийг нийтэлдэггүй. БОАЖЯ тус үйл явц ба маягтуудыг одоо эргэн харж байна. ҮСХ-нд зэрлэг ан амьтан, байгалийг хамгаалах хөрөнгө оруулалт зэрэг мэдээлэл шаардлагатай.
- СНСМС-д тохиромжтой бус мэдээллийн хувьд яам мэдээллээ тогтмол шалгадаггүй. Яамны дотоод аудитын газраар дамжсан тохиолдолд ашиглаж болно.

Байгууллага хоорондын зохицуулалт ба СНСМС-ийн бүтэц

Оролцогчид мөн СНСМС-ийн санал болгосон байгууллага хоорондын зохицуулалтыг авч хэлэлцсэн ба байгууллагуудын үүргийг харуулсан бүдүүвч зургийг шинэчлэв:

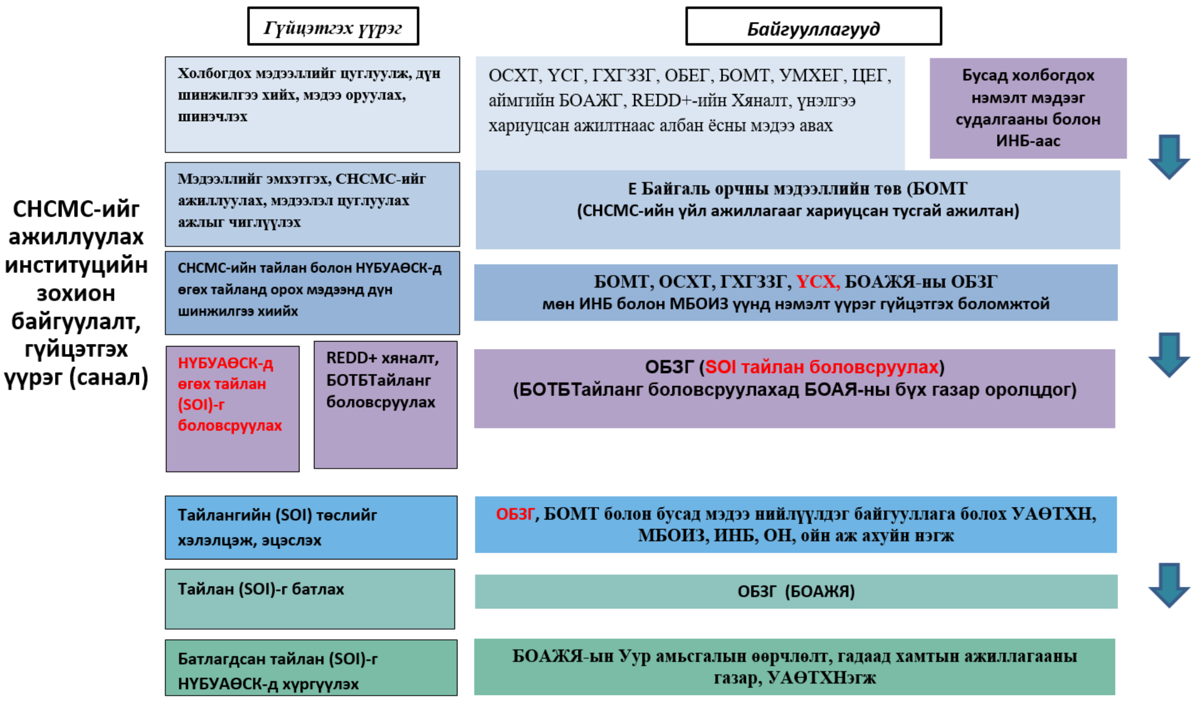

Хэлэлцүүлгээр дараах сэдвүүдийг голчлон авч хэлэлцэв:

- Мэдээллийн хэрэгцээ ба үзүүлэлтийг бүдүүвчинд оруулж болох уу? Болохгүй, хэтэрхий дэлгэрэнгүй болно.
- БОМТ нь өгөгдлийг эмхэтгэх чиг үүрэггүй, харин өгөгдлийн аюулгүй байдлыг хангах үүднээс зөвхөн техникийн шийдлийг хариуцах байгууллагуудаас ирүүлсэн мэдээ системд орж, систем өөрөө эмхэтгэдэг.
- ҮСХ өгөгдлийн чанар, бодит байдлыг шалгахад үүрэг гүйцэтгэх ёстой ба яг одоогийн байдлаар газрын сангийн тайлангийн мэдээг шалгах үүрэгтэй байна. Гэхдээ тэд ОСХТ-ийн өгөгдлийг БОМТ-ын ойн мэдээллийн санд ордог тул шалгадаггүй.
- СНСМС-ээс гарах мэдээлэлд тавих шаардлага, орох мэдээллийг тодруулах шаардлагатай. REDD+-ийнхяналт шалгалтын тайланг хэн бэлтгэх вэ? СНСМС нь өргөн хүрээний тайлан (Хяналт шалгалт, мэдээллийн хураангуй, байгаль орчны төлөв байдлын тайлан) бэлтгэх оролтууд үүсгэж болох боловч хэн нэгэн нь тайлангуудыг шинжиж, бэлтгэх шаардлагатай. Хүрээлэн буй орчин байгалийн нөөцийн удирдлагын газар байгаль орчны төлөв байдлын тайланг хариуцдаг. ОБЗГ нь REDD+ явц болон СНЗ-ын мэдээллийг бэлтгэж илгээнэ.
- Баталгаажуулах үүргийг бас тодруулах шаардлагатай. Бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг нь баталгаажуулдаггүй тул СНМС-ийн өгөдлийг баталгаажуулах магадлал бага. Байгаль орчны төлөв байдлын тайланг оролцогч талууд мөн баталгаажуулдаггүй. SOI тайланг баталгаажуулах явцыг тодорхойлох шаардлагатай.
- Олон нийт, ИНБ-уудын санал сэтгэгдлийг шинжилгээ хийх үед буюу эрт тусгах шаардлагатайг санал болгох, өөрөөр хэлбэл хариуцлагатай байгууллагууд СНМС-д бүрдүүлдэг өөрсдийн мэдээллээ хянахад иргэний нийгмийг татан оролцуулж болно. Гэхдээ энэ тийм түгээмэл явдал биш (?)
- ҮСХ-ны зүгээс тоон үзүүлэлттэй, албан ёсны мэдээллийг илгээснээс хойш өөрчлөх боломжгүйг тэмдэглэсэн.

Хурлын дараагийн хэсэгт СНСМС—ийн бүтэц болон СНСМС-д нэгдсэн эсвэл бие даасан барилын аль нь илүү тохиромжтойг хэлэлцсэн. Нэгдсэн системийн арга нь мэдээллийн сангуудыг онлайнаар, автоматаар нэгтгэн СНСМС-д холбогдолтой мэдээллийг гаргаж авах замаар ажиллана. Харин бие даасан системийн аргыг Монголд мэдээллийн сангуудад түгээмэл ашигладаг ба мэдээллийг маягтаар дамжуулан цуглуулах эсвэл агентлагууд мэдээллийн сан руу мэдээллээ өөрсдөө оруулдаг. Оролцогчид хоёр бүлэгт хуваагдан бүлэг тус бүр дээрх хоёр аргын давуу болон сул талуудыг харуулсан бүдүүвч зураг бүтээв.

Бүлэг 1: Нэгдсэн системийн арга барил

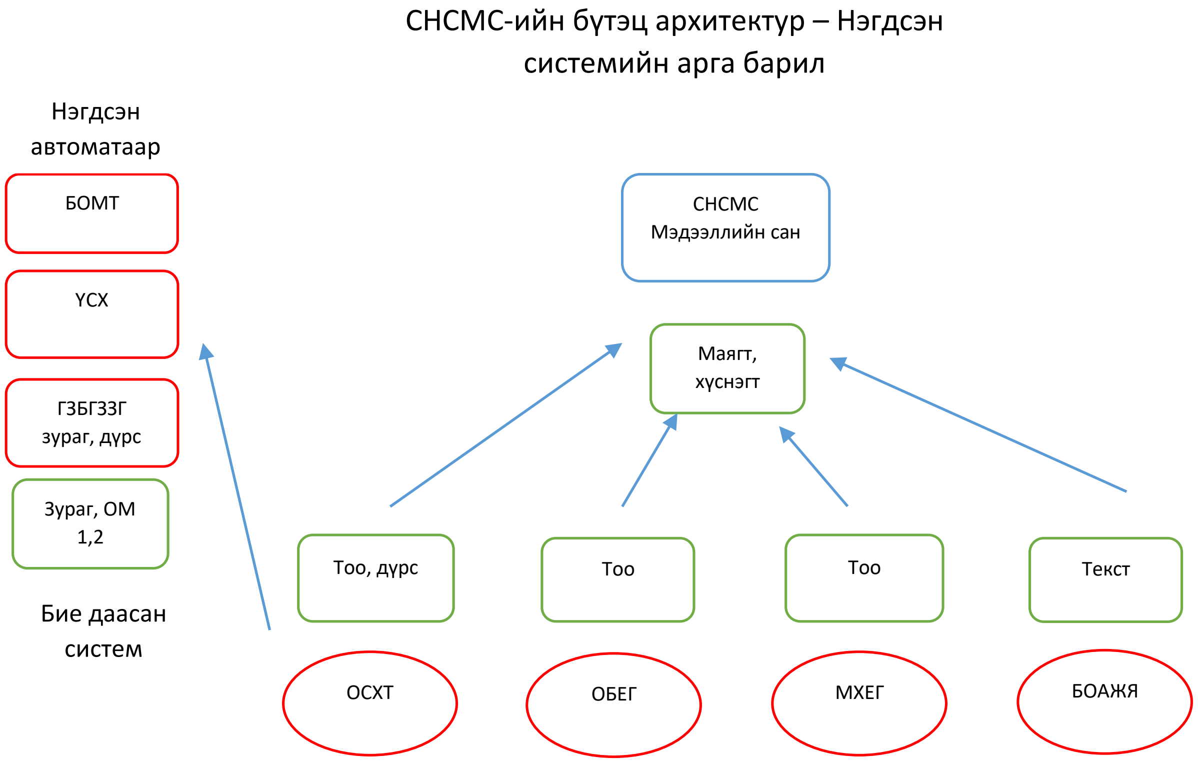

Давуу тал

1. Албан ёсны мэдээллийн эх сурвалж ашиглаж болно
2. Автоматаар шинэчлэгддэг тул цаг, ажиллагаа хэмнэнэ
3. Шинэ мэдээлэл үүсгэж болно
4. Нарийвчилсан шинжилгээ хийж болно

Сул тал:

1. Өөр өөр эх сурвалжаас авсан тоо баримт статистик зөрүүтэй байж болзошгүй
2. Зарим хэрэгцээтэй мэдээлэл байхгүй, өөрөөр хэлбэл бусад эх сурвалжаас цуглуулах, нэгтгэх шаардлагатай

Шийдвэрлэх асуудал:

1. Албан ёсны аль мэдээлэл зорилгод хамгийн их нийцэж буйг тодорхойлох шаардлагатай
2. Загвар, хэрэглээ үүсгэх шаардлагатай
3. СНСМС-ийг ажиллуулахын тулд хариуцсан хүн шаардлагатай
4. Мэдээллийн дүн шинжилгээг шалгаж баталгаажуулах шаардлагатай

Бүлэг 2: Бие даасан системийн арга барил

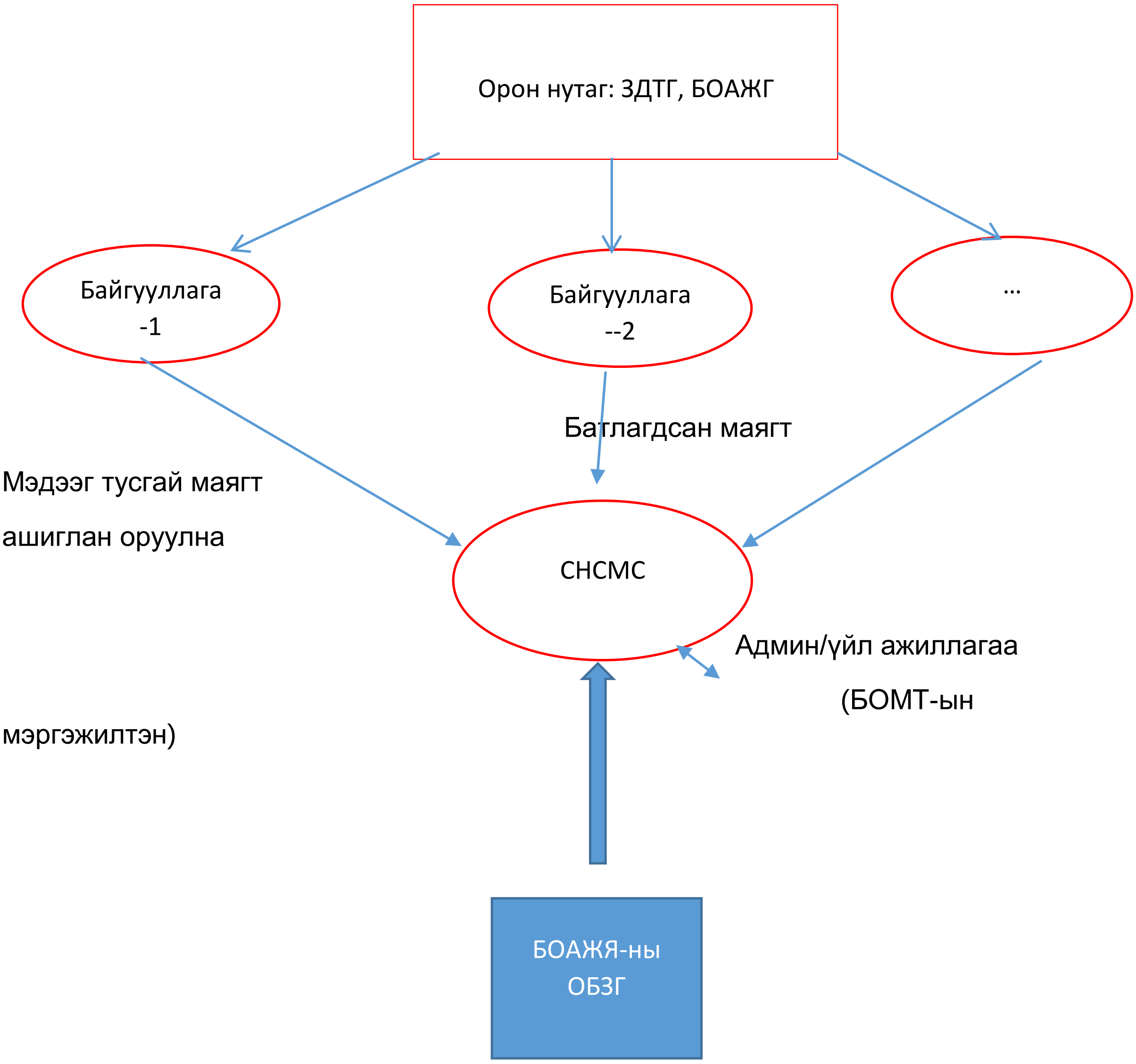

Давуу талууд:

1. Өгөгдлийн чанар болон агуулга сайжирна
2. Системийг ажиллуулахад бусад байгууллагаас бага хамааралтай
3. Мэдээлэл болон тайланг боловсруулахад илүү хялбар
4. Мэдээллийн санг шинэчлэн боловсруулах боломж ихтэй
5. Өгөгдлийг засч, залруулж болно

Сул талууд:

- Цаг их авдаг
- Бичиг цаасны ажил нэмэгдэнэ

СНСМС-ийг ажиллуулахад шаардагдах зүйлс

Хуралдааны сүүлчийн хэлэлцүүлгээр СНСМС-ийг ажиллуухад шаардагдах зүйлсийн талаар авч үзэв. Оролцогчид гурван бүлэгт хуваагдан боловсон хүчний хэрэгцээ, бодлого ба байгууллагын хэрэгцээ мөн техник, тоног төхөөрөмжийн хэрэгцээний талаар хэлэлцэж ажиллалаа:

СНСМС-ийн мэдээллийн сан болон вэбсайтыг ажиллуулахад шаардлагатай боловсон хүчний нөөц?	**Боловсон хүчний нөөцийн талаар дэлгэрэнгүй: Хэдэн хүн хэрэгтэй вэ?**
Мэдээллийг зохион байгуулалтад оруулах	• Мэдээлэл цуглуулах • Өгөгдлийг эмхэтгэх, нэгтгэх
• Сервер, техникийн ажилтан	• БОМТ-ийн серверын ажилтан системд хяналт тавина
• Тайлан боловсруулах • Тайлан гаргах – БОАЖЯ-ны ОБЗГ	• БОАЖЯ (одоо байгаа БОМТ-ийн эрх үүргээс гадна)
1 ажилтны төсөв at БОМТ	700,000 төгрөг*12 сар
СНСМС-ийн ба СНСЗ-уудын үйл ажиллагаа хэрэгжилтийн чадавхыг сайжруулахын тулд ямар чадавх бэхжүүлэх сургалт шаардлагатай вэ?	**Үйл ажиллагааны дэлгэрэнгүй**
• Холбогдох байгууллагын ажилтнуудыг жилд нэг удаа сургалтанд хамруулах (гадаадаас сургагч багш авчрах уу?)	• БОАЖЯ ба БОМТ хамтран сургалт явуулна. • ҮСХ, ГЗБГЗЗГ, ОСХТ, БОМТ, ОБЗГ, ОБЕГ ба ЦЕГ зэрэг байгууллагын 10 ажилтныг 1 өдрийн сургалтанд хамруулах (ОБЗГ ба БОМТ,) сургагч багшийн зардал, танхим, үдийн хоол
• 21 аймгийн байгаль орчны мэдээллийн сангийн ажилтнуудыг жилд нэг удаа мэдээллээр хангах.	• БОМТ ба ГЗБГЗЗГ-ын 22 ажилтныг сургалтанд хамруулах (орон нутгаас оролцогчдод томилолтын зардал, сургагч багшийн зардал, танхим, тараах материал, үдийн хоол)
Бусад үйл ажиллагаанд оролцох боловсон хүчний нөөц?	**Аль байгууллагын мэргэжилтнүүд байх вэ?**
• Мэдээ, өгөгдлийн чанарыг үнэлж баталгаажуулах г.м.	• Байгууллага бүрийн мэргэжилтэн нь бүрдүүлсэн өгөгдлийг хянаж шалган БОМТ-ыг удирдамжаар хангах үүрэгтэй

• Мониторингийн үйл ажиллагаа явуулах	• Холбогдох байгууллагууд болон ТББ-ууд мониторинг явуулж болно
• Тайлан боловсруулах	• БОАЖЯ-ны ОБЗГ, УАӨГХАГ-ын мэргэжилтнүүд ба УАӨТХН-ийн мэргэжилтэн • БОМТ-ийн мэргэжилтэн
• Тайлан батлуулах	• БОАЖЯ-ны ОБЗГ, УАӨГХАГ, УАӨТХН ба БОМТ (хурлын зардал)
• МХ тайланг НҮБ-ын УАӨСК-д илгээх	• БОАЖЯ-ны УАӨГХАГ ба УАӨТХН
СНМС-ийг ажиллуулах улс төрийн болон менежментийн хэрэгцээ	

• Байгууллагуудын чиг үүрэгт нэмж оруулах
• Мэдээлэл солилцох гэрээ байгуулах
• Заавар ба журам
• Вэб хуудасны зөвшөөрөл
• Шаардлагатай бусад зөвшөөрөл:
  ○ СНСМС-ийг ажиллуулах заавар
  ○ Байгууллага хооронд мэдээлэл солилцох Харилцан ойлголцлын санамж бичиг боловсруулах
  ○ Байгууллага хоорондын өгөгдлийн зөрүүг арилгах
	Заавар:
	○ Байгууллагуудын мандат
	○ Мэдээлэл эмхэтгэх цаг хугацаа
	○ Мэдээлэл цуглуулах, тайлан боловсруулах ба маягтууд хавсаргах
	○ Мэдээлэл солилцоо
	Харилцан ойлголцлын санамж бичиг:
	○ Мэдээлэл бэлтгэж солилцох тухай
	○ Үүрэг хариуцлагыг заах
	○ Давуу эрх эсвэл нэмэлт бололцоог харуулах (сургалт, техникийн дэмжлэг ба технологийн сургалт)

Тайлан боловсруулж батлуулах ажлыг хэн хариуцах вэ?	
БОАЖЯ-ны ОБЗГ	
СНСМС-ийг ажиллуулахад шаардлагатай мэргэжилтэн, тоног төхөөрөмж, техник хэрэгсэл	
1. Програм хангамж зохиогч 2. Компьютер ба принтер 3. Програм хангамжийн загвар 4. Оролцогч талууд 5. Өрөө	1. Сервер 2. Толгой компьютер 3. 1 мэргэжилтэн

Тайлбар:	Тайлбар:
1. IT инженер- 2 хүн*3 сар*1 сая=6 сая төгрөг 2. Персонал компьютер-2ш*2сая=4 сая төгрөг 3. Принтер 1 ширхэг- 500.0 мянган төгрөг 4. Захиргааны зардал (харилцаа холбоо ба бичиг хэрэг) 3 сар*1 сая=3 сая төгрөг 5. Хэлэлцүүлгийн зардал-1 сая төгрөг 6. Өрөө (30-40m^2) 3 сар*200.0=600.0 мянган төгрөг	1. Сервер- 30 сая төгрөг 2. Толгой компьютер - 5 сая төгрөг 3. 1 мэргэжилтний цалин 12 сар*600.0 мянган төгрөг = 7.2 сая төгрөг Нийт 42.2 сая төгрөг Хөргөгч сэнс, UPS (тог баригч)

UN-REDD PROGRAMME

Food and Agriculture Organization of the United Nations

UN environment

Монгол орны UN-REDD Үндэсний Хөтөлбөр
Хаяг: Засгийн газрын II байр, Нэгдсэн үндэстний гудамж 5/2, Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар 15160, Монгол улс
Утас: +976-7711-7750
Цахим шуудан: info@unredd.mn
Вэбсайт: www.reddplus.mn